

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ondřej Snopek

Euro a Česká republika

Výhody a úskalí společné měny

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.

Katedra Národního hospodářství

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. 9. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 126 142 znaků včetně mezer.

Ondřej Snopek

V Praze dne 3. září 2021

Poděkování

Na tomto místě bych rád velmi poděkoval doc. JUDr. PhDr. Iloně Bažantové, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce, její ochotu, cenné rady a připomínky.

Dále bych rád poděkoval své rodině za podporu, kterou mi projevovala v průběhu celého mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Vznik a historie Evropské měnové unie	3
1.1. První myšlenky jednotné měnové unie.....	7
1.2. Počátky měnové integrace	8
1.2.1. Evropský měnový systém.....	8
1.2.2. Jednotný evropský akt.....	11
1.2.3. Delorsova zpráva.....	11
1.2.4. Maastrichtská smlouva a vznik Evropské měnové unie.....	13
2. Maastrichtská konvergenční kritéria a jejich plnění Českou republikou.....	16
2.1. Maastrichtská konvergenční kritéria	17
2.1.1. Kritérium cenové stability	18
2.1.2. Kritérium udržitelného stavu veřejných financí.....	19
2.1.3. Kritérium kurzové stability	19
2.1.4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	20
2.1.5. Institucionálně právní kritérium	20
2.2. Aktuální plnění Maastrichtských kritérií ze strany České republiky	21
2.2.1. Kritérium cenové stability	22
2.2.2. Kritérium udržitelného stavu veřejných financí.....	23
2.2.3. Kritérium kurzové stability	24
2.2.4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	24
2.2.5. Institucionálně právní kritérium	25
3. Teorie optimálních měnových oblastí a její naplnění ze strany České republiky.....	26
3.1.1. Kritérium mobility pracovní síly.....	27
3.1.2. Kritérium otevřenosti ekonomiky	28
3.1.3. Kritérium diverzifikace výroby	29
3.1.4. Další kritéria	29

3.1.4.1.	Kritérium fiskálních transferů.....	30
3.1.4.2.	Kritérium jednotné priority	31
3.1.4.3.	Kritérium soudržnosti	31
3.2.	Naplnění kritérií Teorie optimálních měnových oblastí Českou republikou ve vztahu k Eurozóně.....	32
3.2.1.	Kritérium mobility pracovní síly.....	32
3.2.2.	Kritérium otevřenosti ekonomiky	34
3.2.3.	Kritérium diverzifikace výroby	35
3.2.4.	Další kritéria	36
3.2.4.1.	Kritérium fiskálních transferů.....	36
3.2.4.2.	Kritérium jednotné priority	37
3.2.4.3.	Kritérium soudržnosti	37
4.	Možné výhody přijetí eura Českou republikou.....	40
4.1.	Stát.....	40
4.2.	Občané.....	41
4.3.	Podnikatelé a obchodní společnosti.....	42
5.	Možné náklady a rizika přijetí eura Českou republikou	44
5.1.	Stát.....	44
5.2.	Občané.....	46
5.3.	Podnikatelé a obchodní společnosti.....	48
	Závěr.....	50

Úvod

Přistoupení České republiky do hospodářské a měnové unie (Eurozóny) a přijetí eura je tématem, které se valně diskutuje již od samotného vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004. Od roku 2004 do současnosti byly vytvořeny různé plány přístupu České republiky do Eurozóny a přijetí eura, které však prozatím nebyly nikdy realizovány. Ostatně i názor veřejnosti na tuto otázku je po celou dobu značně kolísavý, což pouze odráží skutečnost, že v této otázce nepanuje shoda ani na úrovni vrcholných politických představitelů a že ve veřejném prostoru vystupují jak zástupci přijetí eura, tak jeho zarputilí odpůrci, přičemž zástupci obou stran představují přijetí eura a jeho dopady nejčastěji pouze z úhlu, který podporuje jejich názor.

Cílem této diplomové práce je tak prozkoumání nominální a reálné konvergence mezi Českou republikou a Eurozónou jako celkem, její posouzení a představení možných kladných i záporných dopadů, které s sebou vstup do Eurozóny může pro ekonomiku České republiky a její jednotlivé součásti přinášet. Ve své práci chci přiblížit historii měnové integrace v Evropě, představit kritéria nominální konvergence, jejichž splnění je vyžadováno a posuzováno v rámci vstupu státu do společné měnové unie, stejně jako kritéria reálné konvergence, která mohou napovídat o možnostech úspěchu zapojení se státu do společné měnové unie, a také představit přínosy, náklady a rizika, jež mohou vstup České republiky do Eurozóny doprovázet. Za tímto účelem hodlám využít metodu analýzy psaných i elektronických zdrojů, přičemž následně získané informace budu zpracovávat metodou syntézy a poté za pomoci metody komparace a deskripce popíšu svá zjištění.

Pro dosažení cíle této práce v její první kapitole stručně shrnuji historii evropské integrace po druhé světové válce s akcentem právě na ekonomickou integraci, a to od založení prvního evropského společenství (Evropského společenství uhlí a oceli) až k přijetí Maastrichtské smlouvy a samotnému vzniku měnové unie a přijetí eura, za účelem poskytnutí souvislostí, jež vedly k vzniku Eurozóny a formovaly jej.

V druhé kapitole blíže představuji Maastrichtská konvergenční kritéria a jimi stanovené požadavky, které musí být ze strany uchazečského státu splněny, aby se mohl stát členským státem Eurozóny. Dále se v této kapitole věnuji posouzení aktuálního naplnění Maastrichtských konvergenčních kritérií ze strany České republiky, jak vyplývají z nejaktuálnějších zpráv České národní banky, Evropské centrální banky a Evropské komise, zabývajících se sledováním plnění konvergenčních kritérií jednotlivými zeměmi Evropské unie.

Třetí kapitola je pak věnována Teorii optimálních měnových oblastí s popsáním jejích klasických tří ekonomických kritérií, a to mobility pracovní síly, otevřenosti ekonomiky a diverzifikace výroby. Dále zde uvádím tři politická kritéria – kritérium fiskálních transferů, jednotné priority a soudržnosti. Následně v rámci této kapitoly v obecné rovině posuzuji naplnění jednotlivých kritérií Teorie optimálních měnových oblastí Českou republikou ve vztahu k Eurozóně a jejím členským státům.

V rámci čtvrté kapitoly představuji možné výhody, které s sebou vstup do Eurozóny a přijetí eura mohou České republice přinášet, a to dle jednotlivých skupin společnosti České republiky, kterých se bezprostředně budou dotýkat.

Poslední, pátá kapitola se zabývá možnými negativní dopady, náklady a riziky vstupu České republiky do Eurozóny, které jsou uváděny dle subjektů, které by tyto dopady a rizika musely nést a vypořádávat.

1. Vznik a historie Evropské měnové unie

Evropská hospodářská a měnová unie je výsledkem evropských integračních snah, které se na území Evropy objevily po konci druhé světové války. Druhá světová válka velmi výrazně zasáhla většinu evropských států, neboť v jejím důsledku byly státy mimo jiné ve špatné ekonomické kondici a jejich infrastruktura a průmysl značně poničeny, což se projevilo také tím, že řada států fakticky čelila bankrotu. Bezprostředně po konci druhé světové války se tak všechny evropské státy snažily o vzpamatování se z válečných let a obnovení infrastruktury, průmyslu a znovunastartování svých ekonomik. Zároveň v tomto období všechny státy vedle snah o svoji obnovu hledaly způsob, jak zabránit další válce v Evropě. Přístup k tomuto vzpamatování se a obnově se značně lišil v západní Evropě a střední a východní Evropě, což vyplývalo ze skutečnosti, že tyto dvě části Evropy se nacházely v různých sférách vlivu. Zatímco státy střední a východní Evropy se dostaly pod přímý vliv Sovětského svazu, státy západní Evropy byly ovlivňovány Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Francií, které však neuplatňovaly svůj vliv na jednotlivé státy přímým způsobem jako Sovětský svaz. Výjimkou bylo Německo, které bylo po druhé světové válce rozděleno na okupační zóny, jež byly přímo spravovány jednou ze čtveřice vítězných mocností (Sovětský svaz, Spojené státy americké, Velká Británie a Francie). Sovětský svaz, který razil svoji komunistickou ideologii a jako viníka druhé světové války nevnímal pouze fašismus, ale také kapitalismus, začal po skončení války upevňovat své postavení a vliv na území střední a východní Evropy prostřednictvím pomoci komunistickým stranám k vítězství ve volbách v jednotlivých státech, po nichž zpravidla následovalo nastolení vlády jedné (komunistické) strany a následné přímé přiklonění k Sovětskému svazu. V západní Evropě byla situace poněkud odlišná. Státy spadající do západní Evropy se vypořádávaly s obnovou státní správy a politického systému samostatně bez přímého vměšování jiné strany. Jak uvádím již výše, zcela zvláštním případem pak bylo Německo, které nejenomže bylo rozděleno do čtyř okupačních zón spravovaných jedním ze čtyř vítězů druhé světové války, ale zároveň se v jeho případě řešila otázka, jak se vypořádat se skutečností, že Německo bylo státem, který druhou světovou válku rozpoutal, a byl tak odpovědným za napáchané škody. Spojené státy americké a Velká Británie prosazovaly obnovu a vytvoření ekonomicky silného Německa, protože chtěly předejít opakování scénáře, který nastal po konci první světové války, kdy vítězové na úkor Německa získali část jeho území i finanční reparace a značně omezily zdejší průmysl, což však vedlo k zesílení nacionálního cítění a k nástupu Adolfa Hitlera k moci. Za účelem takové obnovy spojily nejdříve Spojené státy americké a Velká Británie jimi spravované okupační zóny Německa dohromady, přičemž posléze se k tomuto řešení přidala i Francie a k této spojené zóně připojila i jí spravované území. Poslední

německá okupační zóna spravovaná Sovětským svazem připojena k ostatním nebyla, neboť Sovětský svaz nechtěl ztratit zde získaný vliv a rozhodl se řešit situaci tak, že v jím spravované zóně dosadil prosovětskou vládu a v odpovědi na spojení zbývajících tří okupačních zón zavedl opatření velmi omezující cestování mezi sjednoceným územím Německa a touto zónou. V roce 1949 tak na území Německa vznikly dva státy, a to Spolková republika Německo nacházející se na území spojených zón Spojených států amerických, Velké Británie a Francie a na území zóny spravované Sovětským svazem Německá demokratická republika. Toto rozdělení Německa na dva státy lze považovat také za rozdělení celé Evropy, ve kterém se zrcadlila začínající studená válka, tedy soupeření Sovětského svazu se Spojenými státy americkými a dalšími západními státy.¹

Na tomto pozadí se pak formovala podpora myšlenky integrace států západní Evropy, neboť jednotlivé státy spatřovaly v integraci způsob, jak dosáhnout cílů, kterými obecně bylo zejména vytvoření mírové základny v Evropě a ochrana zájmů jednotlivých států.² Pro Francii představovala integrace zahrnující i Německo (Spolkovou republiku Německo) prostředek, kterým vyváží do určité míry vliv, který v Evropě měly Spojené státy Americké a Velká Británie, a zároveň určitou záruku, že se z Německa nestane znovu nepřítel Francie, ale její partner a spojenec. Velká Británie a Spojené státy americké podporovaly myšlenky integrace, protože v ní viděly způsob, jak bojovat s rozpínavými tendencemi Sovětského svazu a jeho komunistické ideologie. Německo vidělo v integraci způsob, jak se pomyslně odstříhnout od své minulosti a etablovat se jako nový evropský stát. Zbytek evropských států v integraci spatřoval snížení pravděpodobnosti, že dojde k dalšímu válečnému konfliktu, možnost ochrany svých zájmů před většími státy a také vytvoření silnější protiváhy ke komunistické ideologii a Sovětskému svazu.³

Z této otevřenosti států západní Evropy k integraci a vytvoření nadnárodních celků postupně vzešly jednotlivé evropské organizace. Za jakousi první evropskou organizaci lze považovat Radu Evropy založenou 5. května 1949 podpisem takzvané Londýnské smlouvy, jejímiž signatáři byly Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska.⁴ Přestože se již při počátcích integračních snah

¹ BALDWIN, Richard E. a WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8. S. 28-34.

² TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-807-5021-847.S 37-38.

³ BALDWIN, Richard E. a WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. 2013. S. 28-34.

⁴ Rada Evropy [online]. [cit. 2021-6-16]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/>

objevovala myšlenka, že by Rada Evropy a případné následující evropské instituce měly mít federalistický charakter, nepodařilo se tento přístup prosadit, a to hlavně z důvodu odmítnutí vynutitelnosti rozhodnutí přijímaných v rámci Rady Evropy zejména ze strany Velké Británie a států Severní Evropy.⁵ Z tohoto důvodu tak vzniklé instituce fungovaly zprvu čistě na principu mezivládní spolupráce.

Poté, co se ukázalo, že ještě není v Evropě vůle k prosazení plně federalistických snah, orientovala se evropská integrace na mezistátní koordinaci a spolupráci, která měla být nejprve zaměřena na jednotlivé sektory ekonomik evropských států. Tento funkcionalistický přístup k integraci měl vést k postupné integraci a formování evropských společenství „*kolem něhož se soustředí jednota národů, politická legitimita a schopnost rozdělovat a regulovat.*“⁶. První organizace, která vzešla z tohoto funkcionalistického přístupu k integraci, bylo Evropské společenství uhlí a oceli („ESUO“) založené Smlouvou o Evropském společenství uhlí a oceli (tzv. Pařížská smlouva), podepsanou 18. dubna 1951 v Paříži Spolkovou republikou Německo, Francií, Belgií, Lucemburskem, Nizozemskem a Itálií, která vstoupila v platnost k 23. červenci 1952. Evropské společenství uhlí a oceli, jehož cílem bylo vytvoření společného trhu s těmito komoditami mezi členskými státy, v němž bude umožněn volný pohyb, v sobě spojovalo funkcionalistický přístup s federalistickým, což se projevovalo přenesením řízení vzniklého společného trhu ze států na Vysoký úřad, který byl vybudován na nadnárodním principu a jehož členy byli zástupci všech členských států, kteří však byli povinni rozhodovat nezávisle na státu, který zastupovali, a jeho doplnění o orgán fungující na mezivládním principu, a to Radu ESUO. Na rozdíl od Rady Evropy nechyběla Evropskému společenství uhlí a oceli vymahatelnost, neboť nejenomže Pařížská smlouva byla normativním právním aktem, jímž se musely všechny členské státy řídit, ale závazná rozhodnutí vydávaná Vysokým úřadem měla taktéž povahu normativních právních aktů a k zajištění této vymahatelnosti byl ustanoven Soudní dvůr.⁷

Zkušenosti s vytvořením a fungováním Evropského společenství uhlí a oceli vedly jeho členské státy k rozšíření integračních snah v dalších oblastech, jejichž výsledkem se následně staly Smlouva o Evropském hospodářském společenství (také známa jako První Římská smlouva) a

⁵ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 38.

⁶ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 39.

⁷ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 39.

Smlouva o Evropském společenství pro atomovou energii (také známa jako Druhá Římská smlouva), jež byly podepsány šesti zakladatelskými státy ESUO v Římě dne 25. března 1957 a vstoupily v platnost k 1. lednu 1958, a vytvoření těchto dvou evropských organizací.⁸ Myšlenkou těchto evropských společenství byla užší integrace a vzájemná spolupráce členských států v jednotlivých odvětvích, kterého se dané společenství týkalo, a vytvoření uceleného společného prostoru, kde se budou tyto záměry realizovat.⁹ Na základě První a Druhé Římské smlouvy také vzniklo komunitární právo, jakožto právo, kterým se tyto organizace a jejich členské státy musí řídit. Komunitárnímu právu byla následně v roce 1964 na základě rozsudku Soudního dvoru ve věci Costa/ENEL přiznána aplikační přednost před vnitrostátními právními normami.¹⁰

Z pohledu této práce je pak nejvýznamnějším Evropské hospodářské společenství („EHS“), neboť to si dávalo za cíl vytvořit společný trh, a to nejenom s uhlím a ocelí, stojící na principu volného pohybu zboží, služeb, pracovníků a kapitálu, přičemž jako právní základ společného trhu měl sloužit zákaz diskriminace podle příslušnosti k členskému státu. Vytvoření společného trhu v rámci EHS mělo být dalším krokem ekonomické integrace členských států EHS, kterému mělo předcházet vytvoření celní unie, která vznikala v období mezi lety 1958 – 1968, a zóny volného obchodu. EHS mělo stejně jako ESUO strukturu orgánů vybudovanou na kombinaci nadnárodního a mezivládního principu, kdy Komise EHS představovala nadnárodní orgán a Rada EHS orgán mezivládní.¹¹

⁸ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 40.

⁹ První smlouvy [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/1/prvni-smlouvy>

¹⁰ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 41.

¹¹ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 40-41.

1.1. První myšlenky jednotné měnové unie

Dne 8. dubna 1965 byla členskými státy ESUO, EHS a EUROATOM podepsána v Bruselu Smlouva o založení jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství, která vstoupila v platnost k 1. červenci 1967. Na jejím základě došlo k sloučení orgánů těchto tří evropských společenství a vzniku Evropských společenství („ES“) s jednotnou Komisí ES a Radou ES. V rámci ES došlo k dobudování celní unie a tím i k dalšímu zesílení ekonomické integrace, z důvodu odstranění vnitřních cel, zavedení jednotného celního tarifu vůči nečlenským státům a zavedení zásad společné obchodní politiky členských států, na základě kterých měly být nadále obchodní smlouvy uzavírány mezi třetími zeměmi a ES, nikoliv přímo s jednotlivými členskými státy. Dosažený stupeň ekonomické integrace a provázání ekonomik členských států dal vzniknout prvním myšlenkám k nastolení evropské měnové unie jako prostředku, kterým bude koordinována měnová politika členských států a kurzové výkyvy měn členských států. Těmto myšlenkám pomohl také výrazný ekonomický růst, který členské státy ES zaznamenávaly v 60. letech minulého století. Veškeré tyto okolnosti kulminovaly na tzv. Haagském summitu v roce 1969, kde byl pověřen Pierre Werner, tehdejší lucemburský předseda vlády, přípravou zprávy o možnosti realizace přetvoření společného trhu existujícího v rámci ES na jednotnou hospodářskou a měnovou unii.¹²

Pierrem Wernerem vytvořená zpráva o hospodářské a měnové unii, známá také pod názvem Wernerův plán, byla vydána v říjnu roku 1970 a byla v ní konstatována možnost vzniku jednotné měnové unie, přičemž realizace této myšlenky se měla uskutečnit v horizontu deseti let od vydání Wernerova plánu. Součástí tohoto plánu bylo vytvoření měnové unie ve třech etapách během deseti let, kdy mělo dojít k zafixování kurzů členských měn a vytvoření Evropské centrální banky, která by poté výlučně rozhodovala o měnové politice a spravovala devizové rezervy. Tento plán, přestože byl na zasedání Evropské rady v Paříži v roce 1972 přijat a následně zahájen, nebyl nikdy naplněn, neboť v průběhu 70. let 20. století došlo k událostem, souvisejícím zejména se změnou dostupnosti a ceny ropy a měnovou politikou Spojených států amerických, které vedly k výrazné změně v ekonomické situaci členských států EHS, což v důsledku znamenalo opuštění myšlenek jednotné měnové unie v časovém horizontu předpokládaném Wernerovým plánem, a tím upuštění od Wernerova plánu jako celku.¹³

¹² TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 42-43.

¹³ DĚDEK, Oldřich. Wernerův plán. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura: Historie eura [online]. 1.1.2014 [cit. 2021-6-22]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/werneruv-plan>

1.2. Počátky měnové integrace

Po nezdařených prvních snahách o nastolení jednotné měnové unie, které představovalo nucené upuštění od Wernerova plánu, se členské státy ES snažily vyrovnat se značnou změnou celosvětové ekonomické situace a na několik let zcela zanechaly jakýchkoliv snah o vytváření společné měnové unie. Obnovení těchto snah s potenciálem uspět přišlo ke konci 70. let 20. století, kdy na základě společné iniciativy německého kancléře Helmuta Schmidta a francouzského prezidenta Valéry Giscard d'Estainga vznikl projekt Evropského měnového systému. Projekt Evropského měnového systému byl poprvé představen na zasedání Evropské rady v Kodani v dubnu 1978. Následně na zasedání Evropské rady v Brémách v červenci 1978 došlo k přijetí tzv. Brémské rezoluce, obsahující již ucelené schéma Evropského měnového systému, na základě kterého poté došlo v prosinci 1978 na zasedání Evropské rady v Bruselu k schválení vytvoření Evropského měnového systému, který začal fungovat k 13. březnu 1979.¹⁴

1.2.1. Evropský měnový systém

Evropský měnový systém, který byl zaveden dne 13. března 1979, byl pomyslným předchůdcem jednotné měnové unie a rozhodně jej lze považovat za krok, bez kterého by velmi pravděpodobně nebylo nastolení měnové unie vůbec možné. Velmi zjednodušeně lze za cíl Evropského měnového systému v době jeho zavedení označit zejména vytvoření zóny měnové stability, která do něj zapojeným zemím bude poskytovat jistou ochranu proti kolísání kurzů měn jednotlivých členských států ES a dolaru, ke kterému v době přijetí Evropského měnového systému docházelo a které představovalo pro evropské státy velké nebezpečí. K dosažení tohoto cíle mělo dojít prostřednictvím vzájemného zafixování všech měn členských států účastnících se na Evropském měnovém systému a nastavení flukтуаčního pásma, v jehož rámci se kurzy těchto měn mohou pohybovat.

Evropský měnový systém byl tvořen čtyřmi základními prvky – Evropskou měnovou jednotkou, Mechanismem směnných kurzů, Indikátory divergence a Úvěrovými nástroji Evropského fondu pro měnovou spolupráci, které na sebe byly vzájemně navázány.¹⁵

¹⁴ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-076-8. S 55-57.

¹⁵ DĚDEK, Oldřich. Evropský měnový systém. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. 1. 2014 [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/evropsky-menovy-system>

Evropská měnová jednotka („ECU“) představovala umělou měnovou jednotku, která byla vykonstruována jako koš měn všech členských států ES, kde každá jedna měna měla přiřazenou příslušnou váhu, odrážející sílu ekonomiky daného členského státu, kterému tato měna náležela. Tyto váhy měn byly následně upravovány v pětiletých intervalech, aby odrážely vývoj ekonomik členských států. ECU se v době svého vzniku skládala z celkem devíti měn, a to konkrétně z německé marky, francouzského franku, britské libry, belgického franku, dánské koruny, irské libry, lucemburského franku, italské liry a nizozemského guldenu. Následně bylo ECU rozšířeno ještě o portugalské escudo, řeckou drachmu a španělskou pesetu. ECU fungovala v rámci Evropského měnového systému jako univerzální zúčtovací prostředek a nástroj k stanovení centrálních parit jednotlivých měn členských států. Vedle toho plnilo ECU také funkci rezervní měny pro intervenční aktivity konané v rámci Evropského měnového systému centrálními bankami jednotlivých členských států a bylo jedním z prvků indikátorů divergence. Paralelně vedle „oficiálního“ ECU, popsaného výše, se zformovalo také tzv. privátní ECU, které bylo poměrně hojně užíváno v rámci obchodování na finančních trzích, kde toto privátní ECU bylo zakomponováno do mnohých finančních instrumentů.¹⁶

Mechanismus směnných kurzů byl jádrem Evropského měnového systému a vymezoval pásmo povolených fluktuací měn obsažených v Evropské měnové jednotce. Tímto mechanismem byla nejprve stanovena pro každou měnu jednotlivých členských států parita vůči Evropské měnové jednotce, tedy tzv. centrální parita, a posléze na základě hodnot těchto centrálních parit byly dále stanoveny konkrétní vzájemné parity všech měn členských států mezi sebou, čímž došlo k nastavení jednotlivých dvoustranných kurzů mezi jednotlivými měnami. Konkrétní vzájemné parity a kurzy byly uspořádány do paritní mřížky. V rámci nastavení vzájemných parit a kurzů mezi jednotlivými měnami členských států Evropského měnového systému bylo také stanoveno pásmo povolené fluktuace příslušného kurzu dvou měn, které bylo standardně stanoveno v rozmezí $\pm 2,25\%$ od stanovené parity. V případě udělení dočasné výjimky se rozmezí flukтуаčního pásma rozšiřovalo na $\pm 6\%$ od stanovené parity. Ve chvíli, kdy došlo k vychýlení kurzu mezi dvěma měnami na okraj pásma povolené fluktuace, tedy došlo k dosažení tzv. intervenčního bodu, byly centrální banky příslušných členských států povinny začít konat tak, aby došlo k vrácení kurzu mezi měnami do vytyčeného flukтуаčního pásma. Intervence centrálních bank v podstatě spočívaly v tom, že když se kurz měn dvou členských států dostal na okraj flukтуаčního pásma, centrální banka státu se slabou měnou daného měnového páru začala nakupovat svoji měnu a

¹⁶ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 57 - 62.

prodávat měnu druhého státu se silnou měnou, čímž pomáhala posilovat vlastní měnu. Centrální banka státu se silnou měnou začala nakupovat měnu státu se slabou měnou a prodávat měnu vlastní, čímž oslabovala vlastní měnu a navracela tak kurz do rozmezí flukтуаčního pásma. Flukтуаční pásmo bylo v roce 1993 rozšířeno na rozmezí $\pm 15\%$ od stanovené parity poté, co proběhly v letech 1992 - 1993 série kurzových spekulací, jež uvrhly celý systém Mechanismu směnných kurzů do krize.¹⁷

Indikátor divergence, který představoval součást Mechanismu směnných kurzů, měl za úkol upozorňovat na nadměrné vychýlení kurzů od stanovených parit ve chvíli, kdy ještě nedošlo k dosažení intervenčního bodu, a umožnit tak příslušným centrálním bankám včasné reagovat na nastalé vychýlení kurzu měn za využití méně drastických opatření, než ke kterým by muselo dojít v případě, že by bylo dosaženo daného intervenčního bodu. Jako limitní bod se stanovilo 75 % vychýlení od centrální parity na obě strany. Tento limit divergence byl ještě upravován s ohledem na reálné zastoupení dané měny v rámci ECU, kdy měny s vyšším zastoupením v ECU měly limitní bod ve skutečnosti níže než na 75 % vychýlení od centrální parity a naopak měny s nízkým zastoupením v ECU měly skutečný limitní bod výše než na 75 % vychýlení.¹⁸

Úvěrové nástroje spravované Evropským fondem pro měnovou spolupráci představovaly zejména prostředky k zajištění stanovených flukтуаčních pásem mezi měnami členských států spadajícími do Evropského měnového systému. Pomocí těchto Úvěrových nástrojů byly realizovány intervence k předejití přílišného vychýlení flukтуаčních pásem. Poskytovatelem těchto úvěrových nástrojů byl Evropský fond pro měnovou spolupráci, který vznikl v roce 1973 a měl sídlo v Basileji. Kromě administrace úvěrových nástrojů odpovídal Evropský fond pro měnovou spolupráci také za řádné vypořádávání veškerých pohledávek a závazků, které vznikaly v souvislosti s intervenční činností centrálních bank jednotlivých členských států Evropského měnového systému.¹⁹

¹⁷ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 69 - 77.

¹⁸ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 77 - 80.

¹⁹ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 80 - 84.

1.2.2. Jednotný evropský akt

Jednotný evropský akt přijatý 28. února 1986 v Bruselu, který vstoupil v platnost k 1. červenci 1987²⁰, představoval první velkou revizi Smlouvy o EHS a Smlouvy o EUROATOM. Hlavním cílem Jednotného evropského aktu bylo posílení a prohloubení integrace členských států ES v oblastech volného pohybu zboží, pracovníků, služeb, kapitálu a plateb a také transformování společného trhu utvořeného v rámci EHS na vnitřní trh. Tyto hlavní myšlenky jsou konkrétně uvedeny v článku 13 Jednotného evropského aktu, kterým byl do Smlouvy o EHS přidán článek 8a, jež zněl „*Společenství přijme do 31. prosince 1992 opatření vedoucí k postupnému vytvoření vnitřního trhu v souladu s tímto článkem a články 15 a 26, čl. 47 odst. 2 a články 49, 80, 93 a 95, aniž jsou dotčena jiná ustanovení této smlouvy. Vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními této smlouvy.*“ Vytvoření vnitřního trhu tedy mělo proběhnout k 1. lednu 1993. Zároveň Jednotný evropský akt do určité míry reformoval jednotlivé orgány ES a upravil proceduru přijímání rozhodnutí jednotlivých orgánů ES za účelem jejich zjednodušení, čehož bylo docíleno odklonem od jednomyslného přijímání rozhodnutí ke způsobu přijímání rozhodnutí kvalifikovanou většinou. Na základě Jednotného evropského aktu pak došlo také například k odstranění kontrol zboží a osob na vnitřních hranicích členských států EHS a zavedení vzájemného uznávání výrobních norem a standardů. Jednotný evropský akt lze dle mého názoru považovat za naprosto nezbytný počín, který pomyslně otevřel dveře další integraci v rámci ES a umožnil budoucí vytvoření společné hospodářské a měnové unie, jak ji dnes známe.²¹

1.2.3. Delorsova zpráva

Přijetí Jednotného evropského aktu, kterým se členské státy ES mimo jiné zavázaly nahradit společný trh trhem vnitřním, také obnovilo diskuze o vytvoření společné měnové unie. Již na zasedání Evropské rady v Hannoveru v červnu roku 1988 byla ustanovena zvláštní pracovní skupina, nazvaná Výbor pro studium hospodářské a měnové unie v Evropském společenství, do jejíhož čela byl jmenován Jacques Delors, tehdejší prezident Evropské komise. Tato pracovní skupina dostala za úkol připravit návrh konkrétních kroků a časového rámce, kterými by bylo

²⁰ Jednotný evropský akt. Evropský parlament [online]. [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/single-european-act>

²¹ Jednotný evropský akt [online]. [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0027&from=CS>

možné dosáhnout měnové unie, tedy připravit realizace záměru, který zazněl fakticky již v preambuli Jednotného evropského aktu, kde se říká (v českém překladu): „*VZHLEDEM K TOMU, že hlavy států a vlád na své konferenci v Paříži ve dnech 19. - 21. října 1972 schválily jako cíl postupné uskutečňování hospodářské a měnové unie, PŘIHLÍŽEJÍCÍ k příloze k závěrům předsedajícího Evropské radě v Brémách dne 6. a 7. července 1978 a k Rezoluci Evropské rady v Bruselu dne 5. prosince 1978 o zavedení Evropského měnového systému (EMS) a k otázkám s tím spojeným a poznamenávající, že v souladu s Rezolucí Společenství a ústřední banky členských států učinily řadu opatření zaměřených na uskutečňování měnové spolupráce, SE ROZHODLI přijmout tento Akt [...]*“. Výsledkem byla zpráva této skupiny, oficiálně nazvaná Zpráva o hospodářské a měnové unii v Evropském společenství, avšak široce známá právě jako Delorova zpráva, jež byla uveřejněna v dubnu 1989. Tato zpráva, podobně jako Wernerova zpráva, počítala s rozložením vzniku měnové unie do tří stádií, přičemž v rámci prvního stádia měly proběhnout přípravné práce realizované v rámci ES a Evropského měnového systému. Ve chvíli, kdy tyto přípravné práce budou hotovy, a tedy dojde k přijetí veškeré potřebné legislativy a bude založen Evropský systém centrálních bank, který převezme společné monetární aktivity vykonávané v rámci ES a bude fungovat jako pomocný koordinátor měnových politik jednotlivých členských států, mělo dojít k přechodu do druhého stadia, sloužícího jako jakési přechodné období. Třetí stadium se pak mělo shodovat se vznikem a začátkem fungování společné měnové unie. Na rozdíl od Wernerovy zprávy však Delorova zpráva nestanovovala žádný konkrétní časový rámec, v němž by se měl vznik měnové unie realizovat, kromě počátečního data prvního stadia, které bylo v této zprávě doporučeno nejpozději na konec měsíce července 1990. Delorova zpráva byla po svém zveřejnění následně na zasedání Evropské rady v Madridu v červnu 1989 schválena a spolu s jejím schválením byla přijata také doporučení obsažená v této zprávě týkající se zahájení procesu vzniku měnové unie a svolání konference, která připraví nezbytné legislativní návrhy a odstraní zbývající nevyřešené aspekty vzniku měnové unie. Po schválení Delorovy zprávy následovalo období úporného vyjednávání mezi členy ES, v jehož rámci byla formována výsledná podoba společné měnové unie. Tato vyjednávání trvala až do prosince 1991, kdy došlo na zasedání Evropské rady v Maastrichtu k dosažení shody na výsledném znění Smlouvy o Evropské unii.²²

²² DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 143 - 151.

1.2.4. Maastrichtská smlouva a vznik Evropské měnové unie

Smlouva o Evropské unii, obecně známá pod svým neformálním názvem Maastrichtská smlouva, byla přijata na zasedání Evropské rady v Maastrichtu v prosinci 1991 a následně podepsána členskými státy ES dne 7. února 1992 taktéž v nizozemském Maastrichtu. V platnost vešla Maastrichtská smlouva až k 1. listopadu 1993, neboť po jejím přijetí a podpisu následoval velmi náročný ratifikační proces, který v rámci jednotlivých členských států ES trval déle než jeden a půl roku. Maastrichtská smlouva revidovala původní zakládací smlouvy ES, a to prakticky ve všech směrech. Zároveň Maastrichtská smlouva prvně definovala pojem Evropské unie („EU“), která byla zároveň touto smlouvou na základech ES vytvořena, přičemž všechny součásti ES byly do Evropské unie také vtěleny. Evropská unie byla postavena na systému tří pilířů, kdy první pilíř představovala dosavadní ES a byl založen na nadnárodním charakteru, pročež do tohoto pilíře připadal proces rozhodování a tvorby práva EU. V tomto pilíři byla také zahrnuta společná hospodářská a měnová unie, jejichž fungování představovalo jeden z hlavních cílů celé EU, jak jednoznačně plyne z článku B Maastrichtské smlouvy, kde je uvedeno „*Unie si stanoví tyto cíle:*

- podporovat vyvážený a trvale udržitelný hospodářský a sociální pokrok, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posilováním hospodářské a sociální soudržnosti a zavedením hospodářské a měnové unie, jež v souladu s ustanoveními této smlouvy v konečném důsledku zahrne i jednotnou měnu, [...]“.

Druhý pilíř EU pak v sobě obsahoval společnou zahraniční a bezpečnostní politiku členských států a obsahem třetího pilíře EU byla spolupráce členských států v oblasti justiční a policejní. Druhý a třetí pilíř EU již nedisponovaly nadnárodním charakterem, ale byly založeny na mezivládním principu.²³

Maastrichtská smlouva a Smlouva o ES ve znění pozměněném Maastrichtskou smlouvou převzala v oblasti založení společné měnové unie myšlenky obsažené v Delorsově zprávě²⁴. Založení společné měnové unie bylo shodně s Delorsovou zprávou rozvrženo do tří etap, avšak již s pevnými daty trvání jednotlivých etap a s přiřazením konkrétních cílů, které mají být v rámci daných etap realizovány. Tento rozvrh také určil nejpozdější termín, kdy má společná měnová unie vzniknout, a to datum 1. ledna 1999. Dále byla stanovena institucionální podoba společné měnové unie, v jejímž čele měla stanout Evropská centrální banka jako instituce pověřená péčí o cenovou stabilitu. Všechny členské státy s výjimkou Dánska a Velké Británie, byly v rámci svého

²³ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. 2017. S 49 - 51.

²⁴ Viz. kapitola 1.2.3. Delorsova zpráva

členství v Evropské unii povinny o účast ve společné měnové unii usilovat, přičemž možnost vstupu jednotlivých členských států do společné měnové unie byla podmíněna jejich naplněním nově zformulovaných konvergenčních kritérií.²⁵

Tyto plány na založení společné měnové unie ve třech etapách, jak byly obsaženy v Maastrichtské smlouvě, se skutečně povedlo realizovat. První etapa probíhala od roku 1990 do konce roku 1993 a v jejím rámci došlo k odstranění měnových a devizových překážek, liberalizaci kapitálových toků a prohloubení ekonomické konvergence mezi členskými státy. Druhá etapa plynule navazovala na etapu první a trvala od 1. ledna 1994 do 31. prosince 1998. V druhé etapě, taktéž k 1. lednu 1994, zahájil činnost Evropský měnový institut, jakýsi pomyslný předchůdce Evropské centrální banky, který fungoval až do 1. 6. 1998, kdy byl Evropskou centrální bankou nahrazen. Evropský měnový institut v rámci své činnosti zejména pomáhal s koordinací měnové politiky EU, udržováním finanční stability a také připravoval vytvoření Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky, stejně jako potřebné nástroje a procedury pro úspěšné zavedení společné měny. Dále ve druhé etapě došlo k dalšímu posílení hospodářské konvergence mezi členskými státy, přípravě potřebné legislativy a technických a institucionálních příprav pro úspěšnou realizaci společné měnové unie a zavedení společné měny a zejména k vyhodnocení naplnění Maastrichtských kritérií jednotlivými členskými státy EU, tedy zhodnocením jejich připravenosti na zapojení se do měnové unie k okamžiku jejího vzniku, který měl nastat v rámci třetí etapy. Třetí etapa znamenala vznik společné měnové unie – Eurozóny – a její počátek byl stanoven na jeden ze dvou okamžiků. Těmito okamžiky byly určeny 1. leden 1997 a 1. leden 1999. Začátek roku 1997 byl termínem, kdy Eurozóna mohla vzniknout za předpokladu, že k tomuto datu bude alespoň polovina členských států EU splňovat požadavky Maastrichtských kritérií, zatímco začátek roku 1999 byl termínem, kdy Eurozóna měla vzniknout bez ohledu na počet členských států naplňujících Maastrichtská kritéria s tím, že ustavujícími členy Eurozóny budou pouze státy, jež Maastrichtská kritéria naplňovat budou, a to bez ohledu na to, kolik takových států bude. Vzhledem k tomu, že k 1. lednu 1997 nenaplňoval požadovaný počet členských států EU požadavky Maastrichtských kritérií, došlo k započetí třetí etapy a vzniku Eurozóny až k 1. lednu 1999, přičemž k tomuto okamžiku tvořilo zakládací členy Eurozóny 11 států, a to Německo, Francie, Rakousko, Finsko, Nizozemsko, Lucembursko, Belgie, Itálie, Španělsko, Portugalsko a Irsko. V této třetí etapě bylo nejdříve přijato euro jako bezhotovostní měna s pevně zafixovaným kurzem k jednotlivým měnám zakladatelských členských států, které však bylo v hotovosti

²⁵ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 151 – 152.

představováno stále ještě měnami jednotlivých členských států. K nahrazení hotovostních měn členských států za hotovostní euro došlo až v roce 2002, konkrétně v období od 1. 1. do 28. 2. 2002, kdy probíhala tzv. duální cirkulace, na jejímž konci již bylo jediným platidlem ve všech členských státech eurozóny euro, a byl tak pomyslně dovršen proces vzniku Eurozóny.²⁶

Je na místě zmínit, že v průběhu druhé etapy vzniku Eurozóny byla řešena otázka kurzového vztahu mezi členskými státy EU, které budou zakladateli Eurozóny, a mezi státy EU, které se v době vzniku Eurozóny nemohly nebo nechtěly zakladateli a členy Eurozóny stát. Odpovědí na tuto otázku se stala náhrada a pokračovatel mechanismu směnných kurzů zavedeného v rámci EMS, a to tzv. ERM II, který byl přijat na zasedání Evropské rady v červnu 1997 v Amsterdamu. ERM II začal platit okamžikem zahájení třetí etapy, 1. 1. 1999, a zavedl kurzové uspořádání, v jehož rámci bylo stanoveno, že účast na ERM II pro členské státy EU, které nejsou součástí Eurozóny, bude dobrovolná a nárokovatelná. Základem ERM II byla stanovena bilaterální kurzová ujednání uzavřená mezi Evropskou centrální bankou a národními centrálními bankami jednotlivých států. Kurzové parity ERM II budou vymezeny pomocí kurzů jednotlivých národních měn vůči euru a bylo stanoveno povolené flukтуаční pásmo v šířce $\pm 15\%$, s tím, že pokud bude jakýkoliv stát účastnicí se ERM II dosahovat dobrých výsledků konvergence, může dojít k individuálnímu zúžení šíře flukтуаčního pásma.²⁷

²⁶ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 204 – 226.

²⁷ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 177 – 178.

2. Maastrichtská konvergenční kritéria a jejich plnění Českou republikou

Česká republika se stala členským státem Evropské unie k 1. květnu 2004, a to na základě Smlouvy mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii (dále jen „**Smlouva o přistoupení**“). Při tomto přistoupení k Evropské unii se Česká republika zavázala Smlouvou o přistoupení také k vstupu do Eurozóny. Tento závazek je v rámci Smlouvy o přistoupení dle mého názoru zcela zřetelný již v jejím čl. 4, který říká: „*Každý nový členský stát se účastní hospodářské a měnové unie ode dne přistoupení jako členský stát, na který se vztahuje výjimka, ve smyslu článku 122 Smlouvy o ES*“, z čehož vyplývá, že Česká republika je v určité míře a s jistými omezeními účastna na hospodářské a měnové unii již od okamžiku svého vstupu do Evropské unie. Závazek k vstupu do Eurozóny zároveň vyplývá mimo jiné také z čl. 2 Smlouvy o přistoupení ve spojení s čl. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, kde je vytvoření společné hospodářské a měnové unie mezi členskými státy uvedeno jako jedno z poslání Evropského společenství. Toto se ostatně odráží také ve Smlouvě o Evropské unii, jejíž čl. 3 odst. 4 jasně říká, že: „*Unie vytváří hospodářskou a měnovou unii, jejíž měnou je euro*“. Závazek České republiky ke vstupu do Eurozóny tak očividně existuje a s ohledem na pramen, v němž je obsažen, kterým je mezinárodní smlouva, se jedná o závazek právní. Tento závazek však není žádným způsobem ohraničen časovým rámcem, neboť se na Českou republiku uplatňuje výjimka obsažená v čl. 122 Smlouvy o ES a neexistují tak žádné postihy, které by České republice hrozily, pokud by do Eurozóny nevstoupila do určitého data, z čehož vyplývá nemožnost požadovat a vymáhat vstoupení České republiky do Eurozóny. Nevymahatelnost tohoto závazku pak zapříčiňuje, že z právního závazku se dle mého názoru stává závazek spíše politický, neboť bez pevně daného časového rámce a hrozby sankce při jeho nedodržení se vstup do Eurozóny stává politickým tématem, jehož realizace závisí pouze na aktuální politické situaci a od ní odvozené ochotě k naplnění takového závazku.

Zároveň je třeba podotknout, že nehledě na politickou ochotu k vstupu do Eurozóny nebude České republice vstup umožněn dříve, než budou Českou republikou uspokojivě plněna Maastrichtská kritéria.

2.1. Maastrichtská konvergenční kritéria

K umožnění vzniku měnové unie a k nastavení podmínek vstupu jednotlivých členských států, a to jak současných, tak budoucích, byla v Maastrichtské smlouvě, konkrétně v jejím článku 109j Maastrichtské smlouvy a v Protokolu o kritériích konvergence ustanovena, tzv. Maastrichtská konvergenční kritéria. Tato kritéria představují soubor požadavků, které musí být splněny ze strany členského státu Evropské unie k tomu, aby se mohl stát členem měnové unie, takzvané Eurozóny. Zároveň jsem přesvědčen, že by tato konvergenční kritéria měla být splňována členskými státy Eurozóny nadále i po jejich zapojení se do Eurozóny, a to za účelem jejího řádného fungování a udržení potřebné míry ekonomické konvergence mezi členskými státy. Konvergenční kritéria zavedená Maastrichtskou smlouvou byla následně v plném znění převzata článkem 140 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie a Protokolem č. 13 o kritériích konvergence k Smlouvě o fungování Evropské unie, kde jsou k nalezení i v současnosti.

Maastrichtská konvergenční kritéria jsou čtyři, a to kritérium cenové stability, kritérium dlouhodobé fiskální udržitelnosti, kritérium stability měnového kurzu a kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Tato čtyři ekonomická konvergenční kritéria jsou ještě doplněna o kritéria institucionálně právní, zakotvená v čl. 123, 124, 130 a 131 Smlouvy o fungování Evropské unie, kterými jsou zejména nezávislost centrálních bank a zákaz měnového financování a zvýhodněného přístupu. Účelem těchto kritérií je zamezení vstupu do Eurozóny státům, které nedosahují potřebné ekonomické stability a úrovně konvergence, neboť jejich vstup by mohl představovat ohrožení stability a celistvosti celé hospodářské a měnové unie. Pro vstup do Eurozóny musí daný členský stát splňovat všechna kritéria zároveň.²⁸

Plnění těchto kritérií je vyhodnocováno prostřednictvím konvergenčních zpráv, zpracovávaných Evropskou komisí a Evropskou centrální bankou pravidelně ve dvouletých intervalech, přičemž členský stát může požádat o vypracování ad hoc posouzení i mimo tento interval. V rámci těchto konvergenčních zpráv pak dochází nejenom k aktuálnímu posouzení, zda daný členský stát plní konvergenční kritéria k okamžiku vypracování zprávy, ale také k posouzení,

²⁸ Kritéria konvergence. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

zda je plnění kritérií možné považovat za stabilní a dlouhodobé. Z tohoto důvodu přihlíží Evropská centrální banka a Evropská komise při hodnocení stálosti plnění jednotlivých konvergenčních kritérií zejména k předchozímu vývoji v daném státu, a to za období posledních deseti let, a k výhledovým ukazatelům, jež mají naznačovat předpokládaný další vývoj ekonomické situace daného členského státu, a tedy jeho schopnost plnit konvergenční kritéria i do budoucna.²⁹

2.1.1. Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability je prvním kritériem uvedeným v článku 140 odst. 1 odrážka první Smlouvy o fungování Evropské unie a stanovuje pro členský stát ucházející se o přistoupení do Eurozóny nutnost „*dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků*“.

Tímto kritériem je tedy posuzována schopnost uchazečského státu dlouhodobě udržet cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace. Tato schopnost je zkoumána po dobu jednoho roku před šetřením, na jehož základě se vydává konvergenční zpráva. Konkrétně je sledováno, zda průměrná míra inflace státu ucházejícího se o vstup do Eurozóny nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace stanovenou z míry inflace nanejvýše tří členských států Eurozóny, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. K stanovení míry inflace se využívá harmonizovaný index spotřebitelských cen, v němž je zahrnut koš zhruba 700 položek zboží a služeb, z nichž je index vypočítáván.³⁰ Vedle dosažení požadované míry inflace v danou chvíli musí také vše nasvědčovat tomu, že uchazečský členský stát bude schopný tuto cenovou stabilitu a míru inflace udržet i do budoucna.³¹

²⁹ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28]. ISBN 978-92-899-4322-2. ISSN 1725-9592. Dostupné z: doi:10.2866/218144

³⁰ Measuring inflation – the Harmonised Index of Consumer Prices (HICP). European Central Bank [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/macroeconomic_and_sectoral/hicp/html/index.en.html

³¹ Kritéria konvergence. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

2.1.2. Kritérium udržitelného stavu veřejných financí

Kritérium udržitelného stavu veřejných financí je dalším kritériem uvedeným v článku 140 Smlouvy o fungování Evropské unie, konkrétně v jeho odst. 1 odrážka druhá, a stanovuje pro uchazečský členský stát nutnost mít „*dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6*“. Toto kritérium velmi zjednodušeně znamená, že se na uchazečský stát nevztahuje rozhodnutí o nadměrném schodku a není s ním vedena procedura při nadměrném schodku, případně je taková procedura ve fázi ukončování. Kritérium udržitelného stavu financí se fakticky skládá ze dvou částí, které musí být souběžně naplněny, aby uchazečský stát splnil toto kritérium. Těmito dvěma částmi jsou kritérium veřejného deficitu a kritérium veřejného dluhu.

Kritérium veřejného deficitu představuje maximální možnou hodnotu plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí vůči hrubému domácímu produktu („**HDP**“), která nesmí být překročena. Tato maximální referenční hodnota je stanovena ve výši 3 %. Výjimkou jsou případy, kdy poměr schodku vůči HDP podstatným způsobem nepřetržitě klesal až k hodnotě blízké se stanovené referenční hodnotě, případně překročení referenční hodnoty bylo výjimečné, krátkodobé a poměr schodku a HDP nepřekročil referenční hodnotu značným způsobem.

Kritérium veřejného dluhu pak stanovuje podmínku, že poměr veřejného dluhu vůči HDP nepřesáhne hranici 60 %, vyjma případů, kdy se poměr veřejného dluhu vůči HDP dostatečně snižuje a blíží se hranici 60 % dostatečně rychlým tempem.³²

2.1.3. Kritérium kurzové stability

Kritérium kurzové stability je vyjádřeno v rámci článku 140 odst. 1 odrážka třetí Smlouvy o fungování Evropské unie jako povinnost uchazečského státu k „*dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvací vůči euru*“. Toto konvergenční kritérium tedy představuje povinnost uchazečského státu k účasti v Kurzovém mechanismu ERM II a dodržování nastaveného flukтуаčního pásma pro stanovenou paritu národní měny vůči Euru. Ke splnění kritéria kurzové stability však nestačí prostá účast v rámci Kurzového mechanismu ERM II a udržení standardního flukтуаčního pásma, které je stanoveno na hodnotu $\pm 15\%$ oproti dané paritě měny uchazečského státu a euru, ale je zapotřebí účastnit se Kurzového mechanismu ERM II po

³² Kritéria konvergence. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

dobu nejméně dvou let a v posledních dvou letech předcházejících vstupu daného uchazečského státu do Eurozóny udržovat fluktuaci kurzu měny uchazečského státu vůči euru v rozmezí $\pm 2,25\%$, a to bez výrazného napětí. Z tohoto vyplývá, že udržení fluktuačního rozmezí $\pm 2,25\%$, kterého bude dosaženo za pomoci nadměrných zásahů ze strany centrální banky daného státu, nemusí být chápáno jako splnění této dané podmínky. Podobně pak jakýkoliv výkyv mimo toto dané fluktuační rozmezí neznamena automaticky nesplnění tohoto konvergenčního kritéria bez dalšího, ale jsou zkoumány okolnosti, za kterých k takovému výkyvu došlo, jak dlouho tento výkyv trval a způsob a rychlost, jakým bylo dosaženo návratu do požadovaného fluktuačního rozmezí, a až na základě závěrů zjištění, která plynou z takových konkrétních okolností, se rozhoduje o splnění či nesplnění kritéria.³³

2.1.4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Posledním z konvergenčních kritérií je kritérium dlouhodobých úrokových sazeb, které je obsaženo v článku 140 odst. 1 odrážka čtvrtá Smlouvy o fungování Evropské unie, a stanovuje pro uchazečský stát nutnou „*stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb.*“. V rámci tohoto konvergenčního kritéria je zkoumána dlouhodobá nominální úroková sazba uchazečského státu, a to za období předcházejícího jednoho roku. Ke splnění tohoto kritéria je pak potřeba, aby úroková sazba uchazečského státu nepřekročila za toto dané období o více než dva procentní body průměrnou výši úrokových sazeb nanejvýše tří členských států Eurozóny s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability. Úrokové sazby, na jejichž základě dochází k posuzování tohoto konvergenčního kritéria, jsou zjišťovány z dlouhodobých (desetiletých) státních dluhopisů, případně z obdobných cenných papírů.³⁴

2.1.5. Institucionálně právní kritérium

Institucionálně právní kritérium v sobě představuje zejména povinnost uchazečského státu sladit vnitrostátní legislativu s legislativou evropskou v otázkách týkajících se fungování společné hospodářské a měnové unie, jak je uvedeno v čl. 131 Smlouvy o fungování Evropské unie. U této

³³ Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Kurzovy-mechanismus-ERM-II-a-kurzove-konvergenzni-kriterium/>

³⁴ DĚDEK, Oldřich. Maastrichtská kritéria. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. 12. 2013 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria#MaKr_2

legislativní sladěnosti je pak kladen nejvyšší důraz na zajištění zabezpečení nezávislosti národní centrální banky. Nezávislost národní centrální banky má být zajištěna tím, že bude jasně definován cíl národní centrální banky, kterým má být primárně péče o cenovou stabilitu. Dále musí být zajištěna nezávislost národní centrální banky a jejího rozhodování zajištěním nezávislosti nejvyššího orgánu národní centrální banky, čehož má být dosaženo stanovením okruhu osob, které mohou, respektive nemohou být členy nejvyššího orgánu národní centrální banky, stanovením pevné délky trvání jejich mandátu, který by neměl být kratší než pět let, a také stanovením přesných důvodů, na základě kterých mohou být členové nejvyššího orgánu centrální banky odvoláni a kdy může k takovému odvolání dojít. Národní centrální banka musí mít zároveň garantované nezávislé postavení při provádění měnové politiky, přičemž toto nezávislé postavení má být zajištěno zejména zákazem vládě a jiným institucím udělovat centrální bance v oblastech její působnosti jakékoliv pokyny a instrukce. Národní centrální bance je pak současně zakázáno jakékoliv pokyny a instrukce týkající se její činnosti při zajištění cenové stability vyžadovat. Tyto zákazy týkající se udílení a vyžadování pokynů jsou přímo zakotveny v čl. 130 Smlouvy o fungování Evropské unie. Dalším prvkem, který má zajistit nezávislost centrální bance, je přiznání pravomoci samostatného schvalování vlastního rozpočtu, což zajišťuje její významnou finanční nezávislost. Naplnění tohoto institucionálně právního kritéria je stejně jako u ostatních Maastrichtských kritérií zkoumáno v rámci konvergenčních zpráv, avšak namísto porovnávání reálných výsledků s kvantifikovanými referenčními limity, jak je tomu u ekonomických kritérií, je v případě tohoto kritéria podrobně zkoumána legislativa uchazečského státu, aby došlo k ujištění, že potřebná nezávislost jeho centrální banky není ani náznakem ohrožena.³⁵

2.2. Aktuální plnění Maastrichtských kritérií ze strany České republiky

Jak jsem uvedl již výše, ke vstupu do Eurozóny je třeba, aby Česká republika uspokojivě naplňovala všechna Maastrichtská konvergenční kritéria, neboť bez jejich současného naplnění nemůže být žádnému členskému státu vstup do Eurozóny umožněn. Plnění konvergenčních kritérií Českou republikou bylo ze strany institucí Evropské unie naposledy hodnoceno v rámci Konvergenční zprávy Evropské centrální banky vydané v roce 2020 s uzávěrkou statistických údajů k 7. 5. 2020 a referenční dobou stanovenou pro sledování plnění kritérií od dubna 2019 do

³⁵ DĚDEK, Oldřich. Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru. 2008. S 184 - 186.

března 2020³⁶ (dále jen „**Konvergenční zpráva ECB**“). V prosinci roku 2020 pak bylo také Českou národní banku a Ministerstvem financí České republiky vydáno Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou³⁷ (dále jen „**Vyhodnocení plnění konvergenčních kritérií ČNB**“), které prakticky přebírá závěry z konvergenční zprávy Evropské centrální banky a přidává k nim výhledové predikce dalšího vývoje plnění konvergenčních kritérií. Z těchto zpráv vyplývá, že Česká republika v současnosti plní pouze jedno ze čtyř stanovených ekonomických konvergenčních kritérií, a to kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Dle mého názoru je na místě upozornit, že závěry Konvergenční zprávy ECB a Vyhodnocení plnění konvergenčních kritérií ČNB týkající se zejména předpokládaného vývoje plnění jednotlivých konvergenčních kritérií jsou značně nejisté, neboť v tuto chvíli není zcela jasné, jak hluboké budou dopady opatření přijatých vládou České republiky v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19 do ekonomiky České republiky, ani jak rychle a úspěšně se podaří České republice s těmito dopady vyrovnat. Konkrétní závěry obou těchto zmíněných zpráv týkajících se plnění jednotlivých kritérií Českou republikou, stejně jako predikovaný vývoj budoucího plnění konvergenčních kritérií, uvádím v následujících podkapitolách.

2.2.1. Kritérium cenové stability

Kritériem cenové stability je posuzována míra inflace daného členského státu. Požadavkem na splnění tohoto kritéria pak je, aby míra inflace členského státu nepřekračovala o více než 1,5 procentního bodu průměr inflace tří zemí Eurozóny dosahujících nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Těmito referenčními zeměmi pro potřeby Konvergenční zprávy ECB byly Portugalsko, jehož inflace dosáhla úrovně 0,2 %, Kypr s mírou inflace 0,4 % a Itálie, jejíž míra inflace byla také na úrovni 0,4 %. Referenční hodnota, která nemá být ze strany posuzovaného státu překročena pro splnění kritéria cenové stability, tak byla stanovena ve výši 1,8 %. Ze závěrů Konvergenční zprávy ECB vyplývá, že Česká republika toto kritérium nespĺňuje, neboť míra

³⁶ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].. Dostupné z: doi:10.2866/218144

³⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online]. 2020 [cit. 2021-5-28]. ISSN 2336-5110. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/galleries/strategieke_dokumenty/maastricht_vyhodnoceni_2020.pdf

dvanáctiměsíční inflace dosáhla v březnu 2020 úrovně 2,9 %, čímž se dostala značně nad referenční hodnotu.³⁸

Z Vyhodnocení plnění konvergenčních kritérií ČNB pak plyne, že Česká republika nespĺňovala kritérium cenové stability již v roce 2019, kdy míra inflace také přesahovala referenční hodnotu. Zároveň je však Česká národní banka optimistická ohledně budoucího plnění tohoto konvergenčního kritéria Českou republikou, a to zejména s ohledem na dopady opatření přijatých jednotlivými členskými státy Eurozóny v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19 do jejich ekonomik. Česká národní banka předpokládá zvýšení míry inflace ve všech zemích Eurozóny, a tedy navýšení referenční míry inflace za současného předpokladu zbrzdění inflace v České republice, čemuž má napomoci také inflační cíl stanovený Českou národní bankou ve výši 2 %.³⁹

2.2.2. Kritérium udržitelného stavu veřejných financí

Kritérium udržitelného stavu veřejných financí se dle Konvergenční zprávy ECB dařilo České republice zdárně plnit od roku 2014 až do roku 2019 v obou jeho částech, tedy česká republika splňovala jak kritérium veřejného deficitu, tak kritérium veřejného dluhu, a to navíc s výraznou rezervou, kdy veřejný dluh se dařilo postupně snižovat až na úroveň dosahující téměř hranice 30 % HDP a rozpočtové saldo dosahovalo několik po sobě jdoucích let přebytku.⁴⁰ Bohužel je třeba uvést, že predikce České národní banky ohledně budoucího vývoje plnění tohoto konvergenčního kritéria počítá, opět z důvodů spojených s opatřeními přijatými k boji s onemocněním COVID-19, s hospodařením v deficitu ve výši dosahující až k 6 % HDP, tedy deficitu značně přesahujícímu stanovenou hranici 3 % HDP, čímž Česká republika přestane splňovat kritérium veřejného deficitu, a tím v důsledku i samotné kritérium udržitelného stavu veřejných financí, neboť k jeho splnění je třeba splňovat obě jeho složky zároveň. Kritérium veřejného dluhu by dle České národní banky mělo být ze strany České republiky splňováno i

³⁸ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].

Dostupné z: doi:10.2866/218144

³⁹ MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].

⁴⁰ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].

Dostupné z: doi:10.2866/218144

nadále se značnou rezervou, přestože Česká národní banka počítá ve své predikci s navyšováním celkového státního dluhu.⁴¹

2.2.3. Kritérium kurzové stability

K vyhodnocení splnění kritéria kurzové stability je bezpodmínečně potřeba účast členského státu a jeho měny v mechanismu směnných kurzů ERM II po dobu nejméně dvou let.⁴² Česká republika není v současnosti účastna v mechanismu směnných kurzů ERM II, a tedy kritérium kurzové stability nemůže splňovat. Zároveň se však česká koruna obchoduje v pružném kurzovém režimu a je tedy možné analyticky zhodnotit volatilitu jejího kurzu vůči euru, která by byla posuzována při její účasti v mechanismu směnných kurzů ERM II. Při takovémto zhodnocení je pak zřejmé, že v období poslední dvou let se kurz české koruny vůči euru pohyboval v mechanismem směnných kurzů ERM II požadovaném flukтуаčním pásmu s rozsahem $\pm 15\%$. Zároveň je však nutné uvést, že kurz české koruny vůči euru přesahoval flukтуаční pásmo v rozsahu $\pm 2,25\%$, jehož dodržování je požadováno po uchazečské zemi po dobu dvou let předcházejících jejímu přistoupení do Eurozóny. Je tedy jasné, že přestože Česká republika v současnosti splňuje základní podmínku pro účast v mechanismu směnných kurzů ERM II, podmínku dodržení úzkého flukтуаčního pásma již nikoliv.⁴³

2.2.4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb je dle závěrů Konvergenční zprávy ECB jediným konvergenčním kritériem, které se České republice podařilo zdárně splnit, a to se značnou rezervou, neboť průměrná úroveň dlouhodobých úrokových sazeb v České republice dosáhla hodnoty $1,5\%$ zatímco referenční hodnota stanovená pro potřeby zhodnocení plnění tohoto kritéria byla stanovena ve výši $2,9\%$.⁴⁴

⁴¹ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].

⁴² Viz. kapitola 2.1.3 Kritérium kurzové stability

⁴³ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].
Dostupné z: doi:10.2866/218144

⁴⁴ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].
Dostupné z: doi:10.2866/218144

Česká národní banka současně presumuje, že Česká republika bude toto kritérium splňovat i v budoucnu za předpokladu, že nedojde k nějaké neočekávané události, která by negativním způsobem ovlivnila ratingové hodnocení České republiky a otrásla tak důvěrou v české veřejné finance.⁴⁵

2.2.5. Institucionálně právní kritérium

Konvergenční zpráva ECB ve svých závěrech, stejně jako v předchozích konvergenčních zprávách, také konstatuje nesplnění institucionálně právních kritérií, a to přestože by sladěnost vnitrostátních právních norem s právními normami EU v otázkách spojených s fungováním společné měnové unie měla být splněna již při vstupu do Evropské unie, jak plyne z ustanovení čl. 131 Smlouvy o fungování EU, neboť aplikace tohoto čl. 131 není pozastavena po dobu existence výjimky ve smyslu ustanovení čl. 139 Smlouvy o fungování EU.⁴⁶

Český právní řád sice prostřednictvím zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů („**Zákon o ČNB**“), obsahuje řadu ustanovení, kterými jsou některá institucionálně právní kritéria naplněna, například ustanovení § 34a Zákona o ČNB obsahuje zákaz měnového financování, nezávislost České národní banky je pak v institucionální rovině obsažena v ustanovení § 9 Zákona o ČNB, vymezení funkční nezávislosti obsahuje ustanovení § 2 Zákona o ČNB a osobní nezávislost nalezneme v ustanovení § 6 Zákona o ČNB, avšak Evropská centrální banka považuje tuto úpravu za nedostatečnou, jak plyne z jejího konstatování uvedeného v Konvergenční zprávě ECB, kde uvádí, že: „*České právní předpisy nesplňují veškeré požadavky týkající se nezávislosti centrální banky, zákazu měnového financování a právní integrace do Eurosystemu.*“⁴⁷. Bližší popis, v čem shledává Evropská centrální banka nedostatečnost české právní úpravy, bohužel Konvergenční zpráva ECB neobsahuje. Bude tedy potřeba přistoupit k úpravě české legislativy tak, aby z pohledu Evropské centrální banky byla institucionálně právní kritéria uspokojivě naplněna.

⁴⁵ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].

⁴⁶ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: doi:10.2866/218144

⁴⁷ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: doi:10.2866/218144

3. Teorie optimálních měnových oblastí a její naplnění ze strany České republiky

Vedle Maastrichtských kritérií, která stanovují určitou minimální míru konvergence členských států Evropské unie ve vybraných ekonomických a institucionálně právních oblastech, tzv. nominální konvergenci, jejímž dosažením je podmíněna možnost členského státu stát se členem Eurozóny, existují ještě kritéria tzv. reálné konvergence zformulovaná v druhé polovině 20. století v rámci Teorie optimálních měnových oblastí. Teorie optimálních měnových oblastí byla zformulována v roce 1961 Robertem A. Mundellem⁴⁸ a následně rozšířena v roce 1963 Ronaldem I. McKinnonem⁴⁹ a v roce 1969 Petrem Kenenem⁵⁰. Tato teorie je bez pochyby jedním z nejvíce používaných nástrojů, který umožňuje posuzovat vhodnost vytvoření měnové unie mezi dvěma a více státy. Teorie optimálních měnových oblastí považuje měnový kurz za velmi důležitý nástroj, který pomáhá státům úspěšně překonat hospodářský šok, a to zejména asymetrický hospodářský šok dopadající pouze na jeden stát společné měnové oblasti nebo pouze do jedné oblasti výroby, a zabývá se kritérii, která by měla být státy usilujícími o vytvoření společné měnové oblasti naplněna v nejvyšší možné míře, aby vznikla úspěšně fungující společná měnová oblast schopná zdárně reagovat a vyvažovat dopady hospodářských šoků po přijetí společné měny. Teorie optimálních měnových oblastí stanovuje tři základní hospodářská kritéria, dle kterých je posuzována připravenost států na vytvoření společné měnové oblasti, přičemž v současnosti se k těmto třem základním kritériím přidávají ještě další kritéria, která mají převážně politický ráz. Je třeba podotknout, že v rámci Teorie optimálních měnových oblastí nejsou, na rozdíl od Maastrichtských konvergenčních kritérií, pro jednotlivá kritéria stanoveny pomyslné hraniční hodnoty, při jejichž dosažení by se mohlo hovořit o splnění daných kritérií. Naplňování jednotlivých kritérií je tak vždy zkoumáno konkrétně pro danou oblast a výsledkem takového

⁴⁸ MUNDELL, Robert A. A Theory of Optimum Currency Areas. The American Economic Review. 1961, 51(4), 657-665. Dostupné také z: https://www.jstor.org/stable/1812792?origin=JSTOR-pdf&seq=1#metadata_info_tab_contents

⁴⁹ MCKINNON, Ronald I. Optimum Currency Areas. The American Economic Review. 1963, 53(4), 717-725. Dostupné také z: https://www.jstor.org/stable/1811021?seq=1#metadata_info_tab_contents

⁵⁰ KENEN, Peter B. The Theory of Optimum Currency Areas : An Eclectic View. MUNDELL, Robert A. a SWOBODA, Alexander K., ed. Monetary Problems of the International Economy. 2. University of Chicago Press, 1969, s. 41-60. ISBN 9780226550657.

zkoumání není závěr o splnění nebo nesplnění kritérií danou oblastí, nýbrž formulováním jakýchsi závěrů o dostatečném nebo nedostatečném naplnění kritérií.⁵¹

Přestože tato kritéria Teorie optimálních měnových oblastí nebyla a nejsou žádným způsobem použita při formování Maastrichtských kritérií a při rozšiřování Eurozóny, považují za vhodné jednotlivá základní kritéria představit a posoudit jejich naplnění ze strany České republiky ve vztahu k Eurozóně.

3.1.1. Kritérium mobility pracovní síly

Prvním základním kritériem Teorie optimálních měnových oblastí zformulovaným Robertem Mundellem je kritérium mobility pracovní síly a kapitálu. Toto kritérium považuje za důležité pro vypořádání se s asymetrickým hospodářským šokem co největší mobilitu pracovní síly a kapitálu mezi státy tvořícími společnou měnovou oblast. Velmi zjednodušeně lze toto kritérium interpretovat tak, že optimální měnovou oblastí je taková oblast, v jejímž rámci je umožněn ideálně zcela neomezený pohyb pracovní síly a kapitálu. Pomocí této absolutní propustnosti pracovní síly a kapitálu mezi jednotlivými státy společné měnové oblasti má docházet k vyvažování dopadů asymetrických hospodářských šoků a znovunastolení rovnováhy v celé měnové oblasti. Proces tohoto vyvažování lze ilustrovat na následujícím příkladu. Z důvodu hospodářského šoku dojde k zvýšení nezaměstnanosti ve státu A, zatímco stát B zůstane tímto šokem nezasažen, přičemž stát B je zároveň státem se zvýšenou poptávkou po pracovní síle. Z tohoto důvodu se uvolněná pracovní síla ze státu A přesune do státu B, čímž dojde k vyrovnání stavu v obou státech, neboť ve státu A klesne nezaměstnanost a ve státě B dojde k saturaci poptávky po pracovní síle, čímž ve výsledku dojde k obnovení rovnovážného stavu a vypořádání se s hospodářským šokem.⁵²

Je třeba upozornit, že samotné umožnění mobility pracovní síly bohužel není jedinou překážkou, kterou je třeba překonat, aby i v uváděném případě došlo k úspěšnému vyvážení dopadů hospodářských šoků, neboť zde existuje řada dalších faktorů ovlivňujících mobilitu pracovní síly týkajících se nejčastěji samotné ochoty pracovní síly k realizaci jejího přesunu mezi jednotlivými státy tak, jak byl nastíněn v předchozím odstavci uvedeném příkladu. Těmito dalšími faktory jsou například jazyková bariéra, rodinné vazby, vazby jednotlivce ke státu původu,

⁵¹ BALDWIN, Richard E. a WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. 2013. S. 423 - 428.

⁵² MUNDELL, R. A. A Theory of Optimum Currency Areas. *The American Economic Review*. 1961, 51(4), 657-665

schopnost pracovní síly z jednoho státu úspěšně se zapojit do výrobních procesů v druhém státu apod. K úspěšnému naplnění přesunu pracovní síly jako prostředku, jehož prostřednictvím dojde k vyrovnání výkyvu způsobeného hospodářským šokem, tedy nestačí pouze umožnění snadného přesídlení mezi státy, ale také splnění dalších podmínek, jejichž prostřednictvím dojde k snížení zásahu do soukromého, rodinného a pracovního života způsobeného právě přesídlením jedince z domovského státu do státu jiného. Některé tyto podmínky jsou obsaženy v dalších kritériích stanovených Teorií optimálních měnových oblastí.⁵³

3.1.2. Kritérium otevřenosti ekonomiky

Kritérium otevřenosti ekonomiky je dalším kritériem stanoveným Teorií optimálních měnových oblastí, o které byla tato teorie rozšířena v roce 1963 Ronaldem I. McKinnonem. Toto kritérium stanovuje, že pro měnovou oblast je vedle naplnění kritéria mobility pracovní síly a kapitálu důležité také to, aby taková oblast byla tvořena státy, jejichž ekonomiky jsou značně otevřeny obchodu a zároveň mezi sebou tyto státy úzce obchodují. Pro potřeby tohoto kritéria je otevřenost obchodu posuzována podle poměru obchodovatelného vůči neobchodovatelnému zboží spotřebovávaného v daném státě s předpokladem, že pod tyto dvě kategorie lze veškeré spotřebovávané zboží podřadit. Na základě výsledku tohoto posouzení se pak dále určuje, zda je pro daný stát lepší směnný kurz zafixovat k zahraniční měně, tedy stát se členem společné měnové oblasti a přijmout společnou měnu, nebo by takové zafixování představovalo možné způsobení nerovnováhy a zvýšení nákladů. První varianta nastane, když spotřebovávané zboží v daném státu je tvořeno z většiny obchodovatelným zbožím. Vzhledem k tomu, že obchodovatelné zboží v sobě zahrnuje zboží vyráběné v daném státě, které je zároveň předmětem exportu, i zboží vyráběné v daném státě, které je současně i předmětem importu, je zcela zřejmé, že cenová hladina obchodovatelného zboží je z velké části určována zahraničními cenami. V okamžiku, kdy takovéto zboží představuje majoritu spotřebovávaného zboží daného státu, je dle tohoto kritéria vhodné vstoupit do společné měnové oblasti, neboť přijetím společné měny nebude způsobena nerovnováha ani nedojde k cenovým výkyvům. Druhá varianta pak nastává v přesně opačný okamžik, tedy když spotřebovávané zboží v daném státu je tvořeno většinou neobchodovatelným zbožím. V takovou chvíli by přijetí společné měny představovalo pro daný stát značné nebezpečí

⁵³ BALDWIN, Richard E. a WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. 2013. S. 430.

ekonomické nerovnováhy a zvýšení nákladů a je tedy lepší ponechat si vlastní měnu s plovoucím kurzem.⁵⁴

3.1.3. Kritérium diverzifikace výroby

Peter Kenen v roce 1969 rozšířil Teorii optimálních měnových oblastí o další kritérium, které je třeba brát v úvahu při posuzování, zda by mezi danými státy měla vzniknout společná měnová oblast či nikoliv, a to o kritérium diverzifikace výroby. Zatímco Robert Mundell se zabýval oblastí, kde má vzniknout zamýšlená společná měnová oblast zejména z geografického a demografického hlediska, Peter Kenen danou oblast vnímá hlavně podle druhu produkce, která je v oblasti přítomná a pro oblast typická. Toto kritérium se tak zaměřuje na posouzení, zda ve státech, které spolu mají tvořit společnou měnovou oblast, je výroba a produkce diverzifikovaná nebo jsou jednotlivé státy úzce zaměřené na jeden druh výroby. Diverzifikace výroby a produkce představuje dle Petera Kenena účinný prostředek, jehož prostřednictvím lze omezit ztráty způsobené hospodářskými, zejména asymetrickými, šoky, a v některých případech jim zcela předejít, neboť ekonomika státu s dostatečně diverzifikovanou výrobou je lépe odolná vůči šokům dopadajícím na konkrétní výrobní odvětví, tyto šoky ji nezasahují takovou silou a z toho důvodu není potřeba přizpůsobovat měnový kurz v reakci na tyto šoky nebo alespoň ne tak často jako v případě států s úzce zaměřenou výrobou a produkcí. Dále by k co nejlepšímu fungování společné měnové oblasti měly mít státy, které zamýšlejí tuto oblast utvořit, také ideálně co nejpodobnější strukturu výroby a produkce. Zároveň však Peter Kenen upozorňuje, že i v případě diverzifikované výroby a produkce s podobnou strukturou je třeba pro stabilitu ekonomik států seskupených ve společné měnové oblasti dodržovat velmi zodpovědnou monetární politiku.⁵⁵

3.1.4. Další kritéria

Jak uvádím již výše v této kapitole k posouzení schopnosti států zformovat společnou měnovou oblast se vedle tří základních kritérií Teorie optimálních měnových oblastí, tedy kritéria mobility pracovní síly, otevřenosti ekonomiky a diverzifikace výroby, zaměřených na hospodářské předpoklady pro utvoření společné měnové oblasti, dnes přidávají také další kritéria převážně politického charakteru. Mezi tato politická kritéria patří kritérium fiskálních transferů, kritérium

⁵⁴ MCKINNON, R. I. Optimum Currency Areas. The American Economic Review. 1963, 53(4), 717-725.

⁵⁵ KENEN, P. B. The Theory of Optimum Currency Areas : An Eclectic View. MUNDELL, Robert A. a SWOBODA, Alexander K., ed. Monetary Problems of the International Economy. 2. University of Chicago Press, 1969

jednotné priority a kritérium soudržnosti. Zatímco základní kritéria Teorie optimálních měnových oblastí se zabývají schopností států tvořících společnou měnovou oblast vypořádat se s dopady hospodářských šoků zejména asymetrického charakteru po přijetí společné měny, tato další tři kritéria zkoumají zejména ochotu jednotlivých států společné měnové oblasti k vzájemné pomoci při zásahu měnové oblasti asymetrickým hospodářským šokem a pravděpodobnost realizace této pomoci.⁵⁶

3.1.4.1. Kritérium fiskálních transferů

Fiskální transfer představuje přerozdělení finančních prostředků mezi země nezasaženou hospodářským šokem a země zasaženou hospodářským šokem. Cílem této finanční pomoci má být zdárné překlenutí doby trvání hospodářského šoku a zmírnění jeho následků. Zde považuji za vhodné citovat Baldwina a Wyplosze, kteří v souvislosti s touto vzájemnou pomocí uvádějí, že „*V podstatě takové transfery fungují jako společné pojištění proti škodlivým hospodářským šokům.*“⁵⁷. Zároveň je tato vzájemná pomoc založena na presumpci, že ten, kdo v daný okamžik pomoc poskytuje, bude v budoucnosti příjemcem pomoci. Takováto forma pomoci již v současné době standardně existuje ve většině států, kdy v rámci vnitrostátního přerozdělování prostředků dochází k pomoci regionům, které ji potřebují z důvodu nezaměstnanosti nebo hospodářského šoku doléhajícího na daný region, a to z prostředků generovaných regiony, které nezaměstnaností ani hospodářskými šoky v daný okamžik zasaženy nejsou a generují tak vyšší množství odvodů do státního rozpočtu, přičemž z něj tyto prosperující regiony současně čerpají méně prostředků, zejména sociální pomoci. Kritérium fiskálních transferů zkoumá de facto pravděpodobnost realizace poskytnutí finanční pomoci mezi jednotlivými státy, jež zamýšlejí tvořit nebo tvoří společnou měnovou oblast, a také parametry takové pomoci, přičemž v optimální měnové oblasti má být dohodnuta finanční kompenzace pro státy zasažené hospodářským šokem a zároveň mají být tyto šoky nepravidelné, tedy nemá docházet k tomu, aby jeden stát byl opakovaně příjemcem pomoci a druhý stát opakovaně poskytovatelem, neboť taková situace by byla pro stát poskytující pomoc

⁵⁶ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 428.

⁵⁷ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 432.

značně nákladná a mohlo by tak dojít k značnému převážení výše nákladů nad potenciální výhodou pomoci za současného snížení ochoty pomoc poskytovat.⁵⁸

3.1.4.2. Kritérium jednotné priority

Kritérium jednotné priority představuje ryze politické kritérium, jehož účelem je posoudit, zda mezi státy tvořícími nebo zamýšlejícími tvořit společnou měnovou oblast existuje konsensus v přístupu k vypořádání se s hospodářskými šoky. Důležitost tohoto kritéria spočívá ve skutečnosti, že při vzdání se vlastních měn a s tím spojené možnosti vlastního nastavení reakce jednotlivých států na podnět způsobený hospodářským šokem ve prospěch společné měny vznikají situace, kdy centrální banka společné měnové oblasti musí řešit asymetrické šoky dopadající na různé státy nerovnoměrně a přijímat v souvislosti s nimi řešení, kterými ve většině případů není možné zcela uspokojit požadavky a představy všech států. Pokud nepanuje mezi jednotlivými státy konsensus se způsoby vypořádání se s hospodářskými šoky, může řešení přijaté centrální bankou společné měnové oblasti vést k nespokojenosti jednotlivých států, což může způsobovat vznik třecích ploch mezi jednotlivými státy a v krajním případě může způsobit až rozpad společné měnové oblasti.⁵⁹

3.1.4.3. Kritérium soudržnosti

Kritérium soudržnosti zkoumá ochotu jednotlivých států společné měnové oblasti k překonání nacionalismu ve prospěch solidarity a soudržnosti v rámci celé společné měnové unie. Toto kritérium stejně jako kritérium jednotné priority odpovídá realitě, která je v současnosti zcela běžná v rámci vnitrostátní politiky jednotlivých států, a to konkrétně realitě týkající se vnitřních politických sporů pramenících z rozdílných názorů různých skupin na způsob řešení a vypořádání se se situací způsobenou hospodářským šokem. V rámci vnitrostátní politiky je zcela běžné, že různé skupiny obyvatel mají na řešení problematické situace rozdílné názory. Tato rozdílnost vyplývá například z toho, zda jsou daní obyvatelé obyvateli oblasti přímo zasažené hospodářským šokem nebo zda jsou zaměstnání v segmentu, na který hospodářský šok dolehl, a má tedy na ně tento šok přímý vliv či nikoliv, z čehož následně pramení potřeba vést mezi

⁵⁸ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 432 - 433.

⁵⁹ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 433.

jednotlivými názorovými skupinami o způsobu řešení nastalé situace diskusi. Výsledek vnitrostátní debaty na téma vyřešení nastalé situace však nakonec všichni obyvatelé daného státu více či méně přijmou a akceptují, ať už byli původně zastánci té či oné varianty řešení, neboť skutečnost, že jsou všichni občany jednoho státu, a s tím spojené nacionální cítění vede k určité míře vzájemné solidarity. K tomu, aby úspěšně mohla fungovat společná měnová oblast, je však zapotřebí, aby jednotlivé státy překonaly své nacionální cítění a tuto vzájemnou soudržnost rozšířily nejenom na své spoluobčany, ale na celou společnou měnovou oblast. Pokud k takovému faktickému přijetí celé měnové oblasti za vlastní nedojde, hrozí, že v důsledku názorových rozdílů mezi jednotlivými státy sverpě hájícími vlastní zájmy dojde ke vzniku třecích ploch, které mohou vést k vzájemné nevraživosti, jejíž prohlubování může vést až k rozpadu měnové unie.⁶⁰

3.2. Naplnění kritérií Teorie optimálních měnových oblastí Českou republikou ve vztahu k Eurozóně

K ilustraci možnosti České republiky stát se členským státem společné měnové oblasti, kterou představuje Eurozóna, považuji za vhodné alespoň v obecných rysech posoudit aktuální stav naplnění uvedených kritérií Teorie optimálních měnových oblastí Českou republikou ve vztahu k Eurozóně. Aktuální stav naplnění těchto kritérií usuzuji na základě existujících a platných mezinárodních smluv spadajících do dané problematiky a také ze závěrů Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou za rok 2020 (dále jen „**Analýza sladění 2020**“), která je pravidelně vydávána Českou národní bankou⁶¹.

3.2.1. Kritérium mobility pracovní síly

Kritérium mobility pracovní síly je obecně možno chápat zejména ve dvou rovinách, a to v rovině umožnění a usnadnění mobility práce, které spočívá v odstranění formálních překážek stojících v cestě přesídlování obyvatel za prací (např. zrušení vízových povinností, bezcelní

⁶⁰ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 433 – 434.

⁶¹ Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou 2020 [online]. [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/strategicke_dokumenty/analzy_sladenosti_2020.pdf

kontroly hranic, apod.), a v rovině samotné ochoty obyvatel přesídlvat se z pracovních důvodů a s tím spjatými okolnostmi, které tuto ochotu k přesídlení ovlivňují.⁶²

První rovinu tohoto kritéria lze dle mého názoru v případě České republiky, jakožto členského státu Evropské unie a Schengenského prostoru, považovat za dostatečně naplněnou, neboť právě členství České republiky v Evropské unii a Schengenském prostoru zajišťuje volný pohyb osob a kapitálu, který se plně týká celé Eurozóny, a tedy zde nejsou žádné formální překážky, které by bránily nebo ztěžovaly přesun obyvatel mezi jednotlivými státy. Jsem toho názoru, že v této, dá se říci zákonné, rovině lze dokonce považovat Eurozónu a společně s ní i Českou republiku za pomyslné homogenní území, v rámci něhož je plně zajištěn volný pohyb osob, tedy území, které bylo zamýšleno při formulaci kritéria mobility pracovní síly.

Druhá rovina kritéria mobility pracovní síly, tedy ochota obyvatel přesídlit se kvůli změně zaměstnání, je do značné míry ovlivňována mírou nezaměstnanosti na konkrétním území, finančními náklady spojenými se stěhováním z jednoho místa do druhého, osobními a rodinnými poměry daného obyvatele, apod. Vyjma míry nezaměstnanosti jsou všechny zbylé zmiňované aspekty spojené s přesídlením obyvatel v případě, kdy se jedná o přeshraniční přesídlování, bez pochyby velmi značně umocněny a navíc se k nim přidávají také další vedlejší překážky vyplývající z charakteru Evropské unie jakožto společenství mnoha národů, z nichž za nejvýznamnější v případě České republiky považují nutnost znalosti cizího jazyka. Zejména z důvodů jazykové bariéry, poměrně značných nákladů souvisejících s přeshraničním přesídlením a zásahu do osobních a rodinných poměrů považují tuto rovinu kritéria mobility pracovní síly za značně problematickou a v důsledku oslabující mobilitu české pracovní síly.⁶³

Celkově lze tedy s uvážením obou rovin tohoto kritéria konstatovat, že přestože jsou v případě České republiky a Eurozóny formální překážky mobility pracovní síly z velké části, ne-li zcela, odstraněny, stále zde existuje mnoho faktorů, kvůli kterým je mobilita pracovní síly do značné míry omezena. Za jeden z hlavních faktorů negativně ovlivňujících přeshraniční mobilitu české pracovní síly jednoznačně považují potřebu jazykové vybavenosti, a to z důvodu, že čeština není úředním jazykem ani jazykem běžně užívaným v žádném jiném státě Eurozóny než v České republice. Vedle jazyka pak k těmto faktorům dle mého názoru patří vysoké náklady na přestěhování do jiného státu Eurozóny a samozřejmě vedlejší překážky spojené s vykořeněním z místa, kde je jedinec zakotven a má v něm rodinu, sociální kontakty a považuje jej za domov, a

⁶² Viz. kapitola 3.1.1 Kritérium mobility pracovní síly

⁶³ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 435 – 436.

vytvořením nového domova v jiném státě. Skutečnost, že česká pracovní síla není příliš ochotná k přesídlování, a to nejenom přeshraničnímu, ale i vnitrostátnímu, potvrzuje ostatně i výzkum realizovaný poradenskou společností BDO v roce 2017, z jehož závěrů plyne, že 56 % dotázaných Čechů není ochotno se stěhovat za prací ani v rámci České republiky.⁶⁴

Neuspokojivé naplnění kritéria mobility pracovní síly v oné výše zmíněné druhé rovině ze strany České republiky ve vztahu k Eurozóně je zřejmé při porovnání vztahu Eurozóny a České republiky a Eurozóny a jiného jejího členského státu, například Německa. Při oproštění od skutečnosti, že Německo je zakládajícím a dlouhodobým členem Eurozóny, lze na jeho příkladu demonstrovat z mého pohledu lepší naplnění kritéria mobility pracovní síly. Německo stejně jako Česká republika je členským státem Evropské unie a Schengenského prostoru, tedy formální rovina kritéria mobility pracovní síly je naplněna úplně stejně jako v případě České republiky. V případě druhé roviny tohoto kritéria spojené s vedlejšími faktory ovlivňujícími ochotu pracovní síly k přemístování dochází v případě Německa k alespoň částečnému odpadnutí jazykové bariéry, kterou jsem v případě češtiny výše označil za jeden z nejdůležitějších faktorů negativně ovlivňujících naplnění druhé roviny kritéria mobility pracovní síly. Němčina je, na rozdíl od češtiny, jazykem, kterým se v rámci Eurozóny a Evropské unie hovoří ve více státech. Při přeshraničním přemístění německy hovořícího jedince tak při vhodné volbě cílového státu problém jazykové bariéry zcela odpadá, což pozitivně ovlivňuje naplnění kritéria mobility pracovní síly.

3.2.2. Kritérium otevřenosti ekonomiky

Jak plyne z Analýzy sladění 2020, je Česká republika ekonomikou značně otevřenou a velmi aktivně obchodující s ostatními členskými zeměmi Eurozóny. To je způsobeno značným majetkovým provázáním českých společností a podniků se subjekty z jiných členských států Eurozóny a také tím, že Česká republika je exportně orientovaná ekonomika, která se v rámci svého vývozu zaměřuje nejenom na vývoz konečného spotřebního zboží, ale také z podstatné části na vývoz zboží určeného pro mezispotřebu. Vedle toho se zároveň Česká republika intenzivně podílí na vnitroodvětvovém obchodu.⁶⁵ Všechny tyto skutečnosti tak dle mého názoru znamenají,

⁶⁴ BDO ČESKÁ REPUBLIKY. Ochota lidí stěhovat se za prací klesá [online]. 30. 11. 2017 [cit. 2021-8-2]. Dostupné z: https://www.bdo.cz/getattachment/About/Tiskove-zpravy/2017_11_30_Ochota_lidi_stehovat_se_za_praci_klesa.pdf.aspx?lang=cs-CZ

⁶⁵ Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou 2020 [online]. [cit. 2021-4-29].

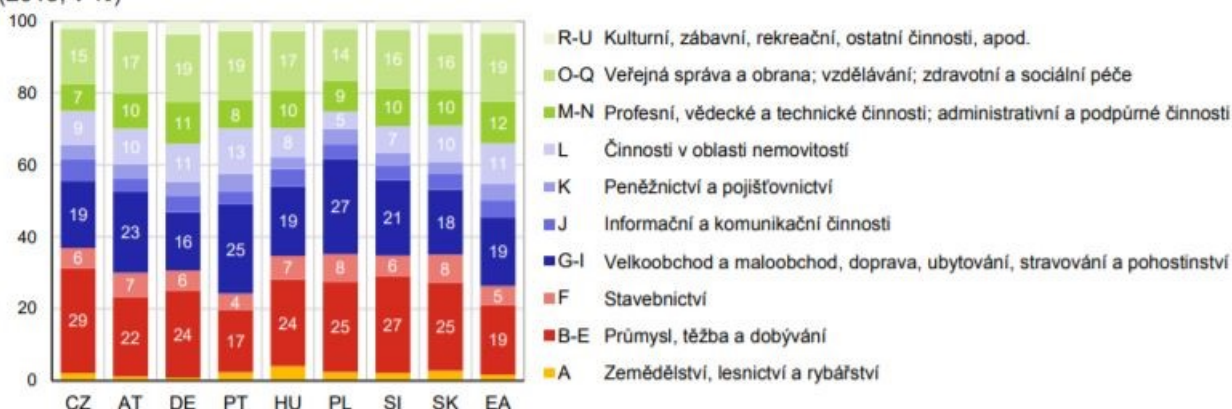
že je v případě České republiky možné hovořit o dostatečném naplnění kritéria otevřenosti ekonomiky.

3.2.3. Kritérium diverzifikace výroby

Česká republika sice není ekonomikou orientovanou pouze na jeden druh výroby, avšak ze závěrů Analýzy sladění 2020 plyne, že ji zároveň nelze označit za ekonomiku dosahující potřebné úrovně diverzifikace výroby a produkce ve smyslu kritéria diverzifikace výroby. Tato skutečnost plyne zejména z vysokého podílu průmyslu na tvorbě českého HDP, který je v porovnání s členskými zeměmi Eurozóny nadprůměrný (viz. graf č. 1), a také z toho, že podíl služeb na tvorbě českého HDP nedosahuje průměrných hodnot ostatních členských států Eurozóny.

Podíly ekonomických odvětví na HDP

(2019, v %)

Graf č. 1 – Podíly ekonomických odvětví na HDP vybraných států Evropské unie

Zdroj: Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou 2020 [online]. [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/gallery/strategicke_dokumenty/analyzy_sladenosti_2020.pdf

Průmyslové zaměření české ekonomiky, konkrétně sektor zpracovatelského průmyslu, který je orientovaný z velké části na výrobu motorových vozidel a automotive⁶⁶, tak z pohledu kritéria diverzifikace výroby představuje určité nebezpečí, neboť v případě výskytu hospodářského šoku zasahujícího do tohoto průmyslového odvětví, které je v České republice majoritní, by vznikl

⁶⁶ Odvětvová skladba české ekonomiky. STATISTIKA&MY [online]. 2020, 21.12.2020 [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2020/12/21/odvetvova-skladba-ceske-ekonomiky>

asymetrický šok, který by bylo možné korigovat po vstupu České republiky do Eurozóny hůře než v současnou chvíli, kdy Česká republika může využívat ke korekci šoku vlastní měnový kurz.⁶⁷ Dle mého názoru je tedy zřejmé, že Česká republika nenaplnuje v tuto chvíli ve vztahu k Eurozóně dostatečně kritérium diverzifikace výroby, a to z důvodu nedostatečné podobnosti složení podílů, kterými se jednotlivá ekonomická odvětví v České republice podílejí na jejím HDP, s ostatními zeměmi Eurozóny.

3.2.4. Další kritéria

Posouzení naplnění kritérií fiskálních transferů, jednotné priority a soudržnosti ze strany České republiky je dle mého názoru v tuto chvíli velice obtížné, protože z charakteru těchto kritérií je zřejmé, že v případě Eurozóny je jejich posouzení možné až poté, co se Česká republika stane členem Eurozóny a bude se na ní aktivně podílet, nikoliv pouze “pokukovat zpovzdálí“. Přesto si myslím, že je možné alespoň obecně posoudit pravděpodobnost naplnění těchto kritérií Českou republikou na základě určitých faktorů.

3.2.4.1. Kritérium fiskálních transferů

V případě kritéria fiskálních transferů lze konstatovat, že toto kritérium může být Českou republikou naplněno ve chvíli, kdy vstoupí do Eurozóny a spolu s tím se rozhodne stát také členem Evropského stabilizačního mechanismu („ESM“), jehož prostřednictvím je realizována finanční pomoc členským státům Eurozóny, které se dostanou do finančních problémů, jež mohou ohrozit vedle daného státu také stabilitu Eurozóny jako celku.⁶⁸ Jsem toho názoru, že účastí na ESM by Česká republika velmi pozitivně a značně přispěla k naplnění kritéria fiskálních transferů, i když zůstává otázkou, zdali a nakolik vůbec samotné ESM naplňuje v rámci Eurozóny kritérium fiskálních transferů.⁶⁹

⁶⁷ Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou 2020 [online]. [cit. 2021-4-29].

⁶⁸ Lending toolkit. European Stability Mechanism [online]. [cit. 2021-8-2]. Dostupné z: <https://www.esm.europa.eu/assistance/lending-toolkit>

⁶⁹ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 439.

3.2.4.2. Kritérium jednotné priority

U kritéria jednotné priority je posouzení jeho naplnění ze strany České republiky v tuto chvíli velice ošemetné, neboť toto kritérium, jak jej chápou, má skutečně ryze politický charakter a jeho naplňování je značně proměnlivé s ohledem na výměnu politické reprezentace při volbách. Je pro mě velmi snadno představitelné, že jedna vláda bude propagovat silnou proevropskou politiku, jejíž součástí bude kladný přístup a podpora společných kroků při vypořádávání se s hospodářskými šoky dopadajícími na Eurozónu, přičemž následně bude taková vláda vystřídána jinou, která zvolí obrat, klidně o pomyslných 180°, a začne kritizovat veškeré společné kroky realizované v rámci Eurozóny. Ostatně i v současnosti je vidět na politické scéně značně roztržité spektrum názorů na Eurozónu, její fungování a rozhodnutí, která jsou v jejím rámci přijímána. Z tohoto důvodu si netroufám o možnosti naplnění kritéria jednotné priority ze strany České republiky vyřknout žádné závěry.

3.2.4.3. Kritérium soudržnosti

Kritérium soudržnosti je dle mého názoru také možné posoudit řádně až v případě, že se stát stane členem Eurozóny, avšak zde lze na rozdíl od kritéria jednotné priority alespoň usuzovat na ochotu občanů k soudržnosti a solidaritě s ostatními státy Eurozóny, která je pro naplňování tohoto kritéria důležitá, neboť jejich prostřednictvím je následně volena politická reprezentace, jejíž postoj k této otázce by měl více či méně odpovídat postoji občanů, kteří ji zvolili. Jedním z ukazatelů, na základě kterého je možné naplnění tohoto kritéria posoudit, je například to, zda se občané České republiky cítí být také občany Evropské unie. Dalším takovým ukazatelem pak může být názor občanů na vstup České republiky do Eurozóny.⁷⁰ Obě tyto otázky byly položeny v rámci průzkumu veřejného mínění Eurobarometr, prováděného Evropskou komisí v únoru 2021.⁷¹ Závěry tohoto průzkumu uvádějí, že 74 % občanů České republiky se cítí být také občany Evropské unie a 40 % občanů je pro vstup České republiky do Eurozóny a pro přijetí eura.⁷² Při uvažování těchto dvou ukazatelů jako rozhodných pro posouzení naplnění tohoto kritéria tak je možné konstatovat, že Česká republika do určité míry kritérium soudržnosti naplňuje, avšak

⁷⁰ BALDWIN, R. E. a WYPLOSZ Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013, S. 440 - 441.

⁷¹ EVROPSKÁ KOMISE. *Public Opinion in the European Union. Eurobarometer* [online]. Duben 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=75541>

⁷² EVROPSKÁ KOMISE. *Public Opinion in the European Union. Eurobarometer* [online]. Duben 2021 [cit. 2021-8-4].

zejména s ohledem na výsledky druhého kritéria nelze naplnění tohoto kritéria označit za uspokojivé. Zároveň je na místě uvést, že názor občanů České republiky na její vstup do Eurozóny má stoupající tendence, což při zachování tohoto trendu bude posilovat plnění tohoto kritéria.⁷³

Vedle těchto dvou výše uvedených ukazatelů pak ještě existuje další aspekt, který dle mého názoru do značné míry ovlivní naplnění kritéria soudržnosti při vstupu České republiky do Eurozóny, a to správné nastavení a úspěšné zvládnutí procesu přechodu na euro. Nastavení procesu přechodu na euro v sobě zjednodušeně zahrnuje vnitrostátní schválení přistoupení k Eurozóně a přijetí eura, nastavení strategie procedurálního postupu přijetí eura, jehož součástí je započítání účasti na mechanismu směnných kurzů ERM II, v jehož rámci bude nastavena centrální parita koruny vůči euru a následně přepočítací koeficient, který bude použit jako převodní kurz ve chvíli přechodu z české koruny na euro.

Jednou z prvotních otázek, která může hrát při vnímání nastavení procesu přijetí eura zásadní roli, je způsob, jakým o přijetí eura bude v rámci České republiky rozhodnuto. Zde považuji za vhodné poznamenat, že fakticky již došlo k rozhodnutí o přijetí eura a přistoupení k Eurozóně, neboť k tomuto se Česká republika zavázala v rámci svého vstupu do Evropské unie⁷⁴. Přes tuto skutečnost je však stále možné, aby vláda České republiky vyhlásila o přijetí eura národní referendum, přestože takové referendum není nutné a souhlas již občany fakticky udělen byl v rámci referenda o vstupu České republiky do EU.⁷⁵ Osobně se domnívám, že s ohledem na skutečnost existence závazku k přijetí eura vyplývající z přistoupení do EU by pořádání referenda v této otázce bylo nadbytečné.

Dále by měl být samotný proces přechodu z koruny na euro nastaven srozumitelně a co nejjednodušeji, aby se v něm občané mohli snadno orientovat. K tomuto bylo dne 25. října 2006 přijato usnesení vlády České republiky, kterým byl přijat scénář tzv. „velkého třesku“, který počítá s tím, že v okamžiku přijetí eura dojde k zavedení bezhotovostního a hotovostního eura ke

⁷³ ŠTUKOVÁ, Karolína. Euro místo koruny? Češi mění názor, příznivců evropské měny přibylo [online]. SEZNAM ZPRÁVY. 4. května 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/euro-misto-koruny-cesi-meni-nazor-priznivcu-evropske-meny-pribylo-152964#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=zpravy.szhp.box&dop_req_id=gbOd9aCGyuZ-202105041019&dop_id=152964&source=hp&seq_no=3&utm_campaign=&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz

⁷⁴ Viz. kapitola 2. Maastrichtská konvergenční kritéria a jejich plnění Českou republikou

⁷⁵ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Euro - dotazy veřejnosti k zavedení eura v České republice [online]. [cit. 2021-8-27]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Euro-dotazy-verejnosti-k-zavedeni-eura-v-Ceske-republice>

stejnému datu. Tento scénář byl vybrán pro svoji přehlednost, neboť je rozdělen do několika fází, které pomáhají občanům zvyknout si na novou měnu a umožňují tak hladší přechod mezi měnami. V rámci tohoto scénáře má nejprve dojít k duálnímu označování cen v obou měnách. Následně po přijetí eura započne období tzv. duální cirkulace, kdy bezhotovostní platby probíhají již jen v eurech, ale hotovostní platby mohou probíhat v obou měnách. Po ukončení období duální cirkulace bude ještě po stanovenou dobu pokračovat duální označování cen, přestože již veškeré transakce budou probíhat jen v eurech, aby se zamezilo zneužití přechodu na euro k neoprávněnému skokovému zdražování.⁷⁶

Nejzásadnější roli pro pocit občanů z přijetí eura však bude dle mého názoru hrát správné nastavení převodního koeficientu, který je používán v okamžiku přijetí eura na převod hodnoty peněz v českých korunách na euro. Převodní koeficient bude stanoven Radou EU v nařízení, které Rada EU vydá poté, co bude zrušena výjimka České republiky na zavedení eura ve smyslu ustanovení čl. 139 Smlouvy o fungování Evropské unie a přibližně půl roku před realizací zavedení eura v České republice. Tento přepočítací koeficient bude stanoven s přesností na šest platných číslic (čtyři desetinná místa), přičemž tento koeficient nesmí být zkracován ani zaokrouhlován. Důležitost tohoto koeficientu spočívá v tom, že podle něj budou převedeny veškeré peníze v českých korunách na eura, včetně úspor a peněz na různých účtech.⁷⁷

Pokud se podaří nastavit celý proces přijetí eura tak, že občané přijmou takové rozhodnutí ideálně většinově za své a v rámci exekuce tohoto procesu nedojde k snížení hodnoty úspor občanů ani k jiné zásadní negativně vyznívající události, pak jsem přesvědčen, že lze očekávat, že kritérium soudržnosti, při zachování uspokojivého vyznívání výše uvedených ukazatelů, bude naplněno k okamžiku vstupu České republiky do Eurozóny dostatečně.

⁷⁶ DĚDEK, Oldřich. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Scénář přijetí eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-27]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/scenar-prijeti-eura>

⁷⁷ DĚDEK, Oldřich. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přepočítání peněžních částek [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-27]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/prepocet-peneznich-castek>

4. Možné výhody přijetí eura Českou republikou

Přestože, jak vyplývá z kapitoly zabývající se Maastrichtskými kritérii a jejich plněním ze strany České republiky, v současnou chvíli Česká republika nenaplnuje ani stanovené požadavky pro vstup do Eurozóny, a s ohledem na současnou situaci, jež je do značné míry ovlivněna pandemií onemocnění COVID-19, není možné ani odhadnout její další ekonomický vývoj, a tedy ani časový rámec, kdy tyto požadavky případně splňovat bude, lze alespoň v určitých mezích presumovat, jaké dopady by vstup České republiky do Eurozóny a s ním spojené přijetí eura mohl představovat. Lze s jistotou říci, že dopady přijetí eura mohou být jak kladné, tak záporné, stejně jako že zasáhnou veškeré složky společnosti v České republice, kterými se rozumí občané, podnikatelé a obchodní společnosti a samozřejmě také samotný stát. Dle mého názoru je přehledným a uchopitelným způsobem, jak představit možné dopady přijetí eura, právě ilustrace vlivu těchto dopadů na výše uvedené jednotlivé složky společnosti státu.

4.1. Stát

V oblasti možných makroekonomických kladných dopadů, které s sebou zapojení se České republiky do Eurozóny může přinést, považuji za vhodné na prvním místě uvést zapojení se do rozhodovacích procesů Evropské centrální banky. Tímto zapojením získá Česká republika přímý vliv na rozhodování Evropské centrální banky a utváření její měnové politiky. Zároveň bude Česká republika pod drobnohledem v otázkách dodržování rozpočtové kázně z důvodu nutnosti dodržování přísných rozpočtových pravidel, jejichž nedodržení může být i značně sankcionováno. Dodržování rozpočtové kázně představuje potenciálně kladný dopad, neboť rozpočtová kázeň zabraňuje zbytečnému zadlužování a přímo pomáhá ekonomice státu, a to nikoliv pouze v krátkodobém horizontu, neboť je přímým předpokladem pro dlouhodobý hospodářský růst státu. Dále nelze přehlédnout skutečnost, že ekonomika České republiky patří ve světovém měřítku k malým otevřeným ekonomikám a je tudíž zranitelná kurzovými spekulacemi zaměřenými proti její měně. Přijetím eura by mělo dojít k ochraně České republiky před takovými spekulacemi a tím zamezením vzniku případných ekonomických krizí, které by tyto útoky mohly způsobit, jak tomu bylo například na konci 90. let, kdy se česká ekonomika v důsledku spekulacích útoků dostala do značných problémů. Česká republika by spolu se svým vstupem do Eurozóny měla přistoupit také k ESM. Účast na ESM s sebou sice nese i negativní dopady, ale zde bych rád zmínil pozitivní dopad, a to nárok na pomoc poskytovanou právě v rámci ESM, tedy posílení možnosti fiskálních transferů směrem k České republice v případě, že je Česká republika

bude potřebovat.⁷⁸ Dle mého názoru také nelze opomenout, že vstupem do Eurozóny dojde také k naplnění závazků České republiky převzatých při vstupu do EU a k pomyslnému dovršení nejvyššího stupně současné evropské integrace, což jednoznačně považuji za přínos.

4.2. Občané

Pro občany České republiky bude vstup do Eurozóny a přijetí Eura představovat bezpochyby řadu potenciálních výhod. Přijetím eura zcela jistě dojde k dalšímu zjednodušení cestování v rámci Evropské unie, neboť, alespoň co se týká cestování v rámci členských zemí Eurozóny, nebude třeba, aby se občan České republiky zabýval směnou domácí měny na euro. Zároveň odpadnou určité vedlejší náklady cestování, které souvisí právě se směnou měn, kdy téměř nikdy není možné nakupovat cizí měnu za “čistý“ aktuální kurz, neboť směnárny a banky potřebují na směně měny vydělat, a proto mají za tímto účelem kurzy upravené a navíc si velmi často účtují za provedení směny poplatky. Další výhodou pro občana jakožto spotřebitele je pak usnadnění v orientaci cen a jejich porovnávání. S přijetím společné měny se značně ulehčí porovnávání cen výrobků a služeb v tuzemsku a zahraničí a je tedy snadnější vybrat si výhodnější nabídku. Tato výhoda se bude zcela jistě nejvíce projevovat při nakupování v e-shopech, které fungují ve více členských státech Evropské unie v různých verzích, neboť v současnosti je v platnosti Nařízení o řešení neoprávněného zeměpisného blokování⁷⁹, které zakazuje prodávat zboží a služby spotřebiteli pouze prostřednictvím jeho tuzemské verze e-shopu a naopak povazuje provozovatele e-shopů k tomu, aby umožnili spotřebitelům vybrat si verzi e-shopu dle jejich libosti a prodali jim zboží nebo službu za podmínek platných pro vybranou verzi e-shopu, a to včetně ceny. Zjednodušení porovnání cen může také zvyšovat tlak na konkurenci výrobců a prodejců, což mimo jiné může vést k rozšíření palety jimi nabízených produktů a služeb, zvýšení jejich kvality a případně může mít i pozitivní vliv na snižování cen. Za další nelze pominout skutečnost, že euro je v dnešní době považováno za stabilní měnu a Evropská centrální banka, jakožto instituce provozující monetární

⁷⁸ DĚDEK, Oldřich. Makroekonomické přínosy. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/makroekonomicke-prinosy>

⁷⁹ Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES. In: . Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0302>

politiku eura, je vázána k udržení cenové stability a za tímto účelem dodržuje přísnou inflační politiku, jejímž cílem je inflace ve výši do 2 %.⁸⁰ Díky takto nastavené inflační politice nebude docházet k znehodnocování úspor a výtěžků občanů. Zároveň se prostřednictvím společné měny zjednoduší investiční příležitosti pro občany České republiky z důvodu odpadnutí kurzového rizika, které v současnosti dopadá na všechny investice prováděné v jiné měně, než v české koruně.⁸¹ Jsem přesvědčen, že lze očekávat, že ze všech zde uvedených přínosů pro obyvatele také společně vyplyne další přínos, a to růst životní úrovně a urychlení dohánění zemí Západní Evropy zejména v oblasti výše mezd.

4.3. Podnikatelé a obchodní společnosti

Podnikatelé, obchodní společnosti a živnostníci jsou dlouhodobě skupinou společností v České republice, která přijetí eura podporuje a považuje jej za důležité, jak vyplývá například z vyjádření zástupců Svazu průmyslu a dopravy České republiky⁸² a tímto svazem publikovaných článků⁸³. Hlavní výhodou, kterou s sebou přijetí eura přinese pro tento sektor, je bezpochyby odstranění kurzového rizika, kterým je, vzhledem ke skutečnosti, že česká ekonomika je ekonomikou exportně zaměřenou, zatížena velká část podniků. Po přijetí eura se tyto podniky nebudou nadále muset zabývat vývojem měnového kurzu, odpadnou jim náklady na zajištění proti nepříznivému vývoji měnovému kurzu a značným způsobem dojde také k ulehčení jejich platebního styku s jejich přeshraničními partnery. Spolu s tím také dojde k odpadnutí nákladů, které v současnosti jsou vynakládány na fungování ve dvou měnách, mezi které patří například vedení účtů a účetnictví ve více měnách. Zároveň používáním eura dojde k posílení konkurenceschopnosti českých podniků na zahraničních trzích, kde je euro také využíváno. Nelze

⁸⁰ Monetary policy. European Central Bank [online]. [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.en.html>

⁸¹ DĚDEK, Oldřich. Výhody pro spotřebitele. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/vyhody-pro-spotrebitel>

⁸² Svaz průmyslu by chtěl přijmout euro, současná vláda s ním nepočítá [online]. ČESKÁ TELEVIZE. 10. prosince 2019 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3001160-svaz-prumyslu-chtel-prijmout-euro-soucasna-vlada-s-nim-nepocita>

⁸³ ŠTÍPEK, Vladimír. 20leté narozeniny evropské měny: Česká ekonomika Euro používá a potřebuje [online]. SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY ČESKÉ REPUBLIKY. 28. ledna 2019 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://www.spcr.cz/aktivity/z-hospodarske-politiky/12549-20lete-narozeniny-evropske-meny-ceska-ekonomika-euro-pouziva-a-potrebuje>

nezmínit také lepší přístup k financování, neboť lze předpokládat, že ve chvíli, kdy bude Česká republika členem Eurozóny, dojde k zlevnění poskytovaných úvěrů zaprvé z důvodu silnější pozice eura a nastavování úrokových sazeb ze strany ECB a zadruhé lze očekávat, že investoři budou ještě ochotnější poskytovat českým podnikům finanční prostředky za výhodnějších podmínek, neboť i pro ně bude odstraněno kurzové riziko, které může investice nepřívětivě ovlivňovat, což vedle větší ochoty stávajících investorů poskytovat kapitál může zároveň znamenat příliv investorů zcela nových.⁸⁴

⁸⁴ DĚDEK, Oldřich. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přínosy a náklady eura pro podnikatele [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-28]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/podnikatele/prinosy-a-naklady-eura-pro-podnikatele-1988>

5. Možné náklady a rizika přijetí eura Českou republikou

Předchozí kapitola byla věnována představení očekávaných kladných dopadů, které s sebou pro Českou republiku vstup do Eurozóny a přijetí eura může představovat. Jak jsem však uváděl již v rámci úvodu k předchozí kapitole, lze s jistotou očekávat, že vedle kladných dopadů bude přijetí eura také doprovázeno dopady negativními. Tyto negativní dopady v této kapitole představuji stejně jako v případě kladných dopadů podle jednotlivých složek společnosti v České republice, které zasáhnou.

5.1. Stát

Za jeden z nejdůležitějších negativních dopadů, které s sebou vstup do Eurozóny a přijetí společné měny přináší, je považována ztráta vlastní měnové politiky státu, která je standardně využívána k překlenutí hospodářských šoků a krizí. Česká národní banka se vstupem České republiky do Eurozóny přijde o možnost využívat měnové nástroje, jakými jsou vlastní určování úrokové sazby a devizové intervence, a nebude tedy moci tvořit vlastní měnovou politiku, jež by reagovala na specifické potřeby České republiky s ohledem na aktuální ekonomickou situaci. Namísto vlastního určování měnové politiky se Česká republika bude povinna podřídit měnové politice ECB, která pochopitelně klade důraz na situaci v rámci celé Eurozóny, nikoliv pouze v České republice, a proto nemusí vždy být nastavena tak, aby to odpovídalo aktuálním představám České republiky.⁸⁵ S tím je spjaté také riziko příliš vysoké inflace, která může po vstupu do Eurozóny nastat s ohledem na dohánění ekonomické úrovně Eurozóny a případné očekávání obyvatel a podniků, že k navýšení inflace dojde. Ve chvíli, kdy míra inflace bude dosahovat vysokých hodnot v nežádoucí míře, projeví se převedení měnové politiky z České národní banky na ECB ve velmi negativním světle, neboť Česká národní banka nebude mít žádný nástroj, jak inflaci ovlivnit, a ECB s primárním zaměřením na stabilitu celé Eurozóny nebude velmi pravděpodobně podnikat žádné kroky, neboť v rámci Eurozóny bude česká ekonomika stále tvořit jen malou část, jež není sama o sobě schopna ohrozit stabilitu Eurozóny jako celku.⁸⁶

⁸⁵ DĚDEK, Oldřich. Náklady a rizika. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/naklady-a-rizika>

⁸⁶ LACINA, Lubor a kolektiv. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. Brno, 2007, 295 s. Dostupné také z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/850-studie_vlivu_zavedeni_eura_v_cr_na_ekonomiku.pdf. S 44 – 47.

Další velké náklady, které mohou po zapojení České republiky do Eurozóny nastat, jsou spojeny s případným zapojením do dalších systémů, které jsou pomyslnými doplňky Eurozóny. Konkrétně se jedná například o bankovní unii a ESM. V případě vstupu České republiky do ESM totiž bude Česká republika povinna splatit poměrnou část základního kapitálu ESM, což samo o sobě představuje náklad ve výši cca. 49 mld. Kč, a následně převzít tzv. podmíněný závazek ve výši dosahující až 365 mld. Kč, který by mohl být aktivován při dosažení plné výpůjční kapacity ESM. Zde je na místě také připomenout, že Česká národní banka má po vstupu České republiky do Eurozóny povinnost uhradit nesplacenou část upsaného kapitálu ECB, což by představovalo náklad ve výši cca. 5,1 mld. Kč.⁸⁷ Zároveň v případě, že by se České národní bance nepodařilo do okamžiku započítání přístupu do Eurozóny vyrovnat její účetní ztrátu, ve které se v současnosti nachází a která dosahuje výše 37,5 mld. Kč⁸⁸, je možné, že by k uhrazení takové účetní ztráty byla Evropskou centrální bankou vyzvána, čímž by došlo k dalšímu navýšení nákladů.

Je třeba také zmínit také náklady, které vzniknou při samotné přípravě České republiky na přechod k euru. Do těchto příprav spadá příprava potřebné legislativy, které bude značné množství, neboť bude zapotřebí kromě samotné přípravy a přijetí zákona o přijetí eura také nutno připravit změny zákonů týkajících se daní, účetnictví, apod.⁸⁹ Dále bude třeba připravit eurové mince a bankovky, zajistit jejich tisk a distribuci v potřebném množství a samozřejmě je nutné také počítat s náklady spojenými se stažením a likvidací korunových mincí a bankovek. V neposlední řadě také příprava informační kampaně, jež bude zapotřebí, aby došlo k obeznámení široké veřejnosti se způsobem provedení přechodu k euru a k předejití zmatků a možných nebezpečí (například uvedení falšovaných bankovek do oběhu, zneužití přechodu na euro obchodníky k skokovému zvýšení cen, apod.). Přestože tyto náklady mají jednorázový charakter a po přechodu k euru je nebude muset vynaložit opakovaně, lze očekávat, že jejich celkový objem nebude nikterak zanedbatelný.⁹⁰

⁸⁷MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online]. 2020 [cit. 2021-5-28].

⁸⁸ FIŠEROVÁ, Markéta. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Zisk ČNB za rok 2020 pomůže snížit kumulovanou ztrátu z minulých let [online]. 18. března 2021 [cit. 2021-8-26]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Zisk-CNB-za-rok-2020-pomuze-snizit-kumulovanou-ztratu-z-minulych-let/>

⁸⁹ LACINA, Lubor a kolektiv. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. Brno, 2007, 295 s. S 173 - 175.

⁹⁰ LACINA, Lubor a kolektiv. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. Brno, 2007, 295 s. S 17 – 18.

5.2. Občané

Pro občany České republiky s sebou přijetí eura může představovat riziko tzv. vnímané inflace. Tento jev v sobě zahrnuje pocit obyvatel, že poté, kdy byla přijata společná měna, došlo ke skokovému zdražení oproti předcházejícím cenám, které bylo způsobeno právě přijetím společné měny.⁹¹ Přestože se v případě vnímané inflace jedná převážně o pocitové zdražení a očekávání občanů spojené s přechodem k euru, nikoliv o skutečný vývoj inflace, nelze riziko, že dojde ke skokovému zdražení, zcela vyloučit. Skutečně může u některých prodejců a poskytovatelů služeb dojít k využití příležitosti spočívající v určité nejistotě ohledně cen, kterou při přechodu od jedné měny k druhé zcela jistě část obyvatel bude pociťovat, a mohou se pokusit o reálné zdražení nabízených produktů. Je však potřeba upozornit, že přesně takovému chování by mělo být ze strany státu předcházeno před samotným započítáním přechodu mezi měnami, a to uplatňováním prostředků k dosažení cenové neutrality přechodu od jedné měny k druhé.⁹²

Pro inspiraci, jak toto nebezpečí eliminovat, se lze podívat na způsob, kterým tuto problematiku vyřešilo při svém přijetí eura například Slovensko. Slovensko před zahájením přechodu na euro vydalo Etický kodex pro zavedení eura („**Kodex**“), který obsahoval zásady chování, které měly za cíl ochránit občany jakožto spotřebitele před možností nekalého využití přechodu na euro a co nejvíce tento přechod usnadnit. K přijetí zásad tohoto Kodexu pak vyzvala slovenská vláda soukromé subjekty, a to s velkým úspěchem, neboť více než 20 000 soukromých subjektů tuto výzvu přijalo. Zároveň Slovensko zavedlo ještě před samotným začátkem faktické výměny slovenské koruny za euro povinnost prodejců zobrazovat ceny veškerých produktů v obou měnách, aby bylo umožněno spotřebitelům si zvyknout na novou cenovou hladinu produktu v eurech a zároveň aby bylo zabráněno právě neopodstatněnému zvyšování reálných cen. K zajištění, že tyto povinnosti budou dodržovány, pak byly zavedeny sankce za jejich porušení. V případě nedodržení povinnosti dvojího uvádění cen nebo při prokázání neopodstatněného zvýšení

⁹¹ DĚDEK, Oldřich. Doba eura: úspěchy i nezdary společné evropské měny. Praha: Linde Praha, 2014, 336 s. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-933-5. S 120.

⁹² DĚDEK, Oldřich. Náklady a rizika. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-8].

cen souvisejícího pouze s využitím situace přechodu na euro, pak subjektu porušujícímu tuto povinnost hrozila finanční sankce až do výše 60 000 EUR.⁹³

Vedle rizika vnímané inflace pak také hrozí nebezpečí nepřijetí nastavení převodního koeficientu ze strany občanů. V případě, že by nastavení převodního koeficientu, podle kterého budou veškeré peníze a majetkové hodnoty, včetně veškerých úspor, apod., převedeny z české koruny na euro, bylo vnímáno ze strany široké veřejnosti v České republice jako podhodnocené, pak hrozí, že dojde k psychologickému odmítnutí přijetí eura a potažmo celé myšlenky evropské měnové a hospodářské integrace, neboť se občané budou cítit okradeni o své peníze.⁹⁴ Tuto situaci lze ilustrovat na hypotetickém případě, jak dolehne stanovení převodního koeficientu na občana, který má úspory ve výši 100.000,- Kč. Pokud by po vstupu české koruny do mechanismu směnných kurzů ERM II byla centrální parita nastavena ve výši aktuálního kurzu, který dosahuje k 27. 8. 2021 hodnoty 1 EUR = 25,560 CZK, a po uběhnutí dvou let, tedy před zavedením eura v České republice, by tato hodnota byla zachována a nebylo by tudíž potřeba revalvovat centrální paritu a nastavení převodního koeficientu by tak bylo shodné s aktuálním kurzem, tedy jeho hodnota by byla 1 EUR = 25,5600 CZK, pak po přechodu z české koruny na euro budou úspory zamýšleného občana dosahovat výše 3 912,3631 EUR. V případě, že by česká koruna v rámci své účasti na mechanismu směnných kurzů ERM II měla tendenci posilovat a muselo by tak dojít k revalvaci centrální parity z hodnoty 1 EUR = 25,5600 Kč na hodnotu například 1 EUR = 24,5600 Kč a tato nová hodnota by byla stanovena jako převodní koeficient, pak by po přechodu z české koruny na euro hodnota úspor zamýšleného občana dosahovala výše 4 071,6612 EUR.⁹⁵ Vývoj kurzu české koruny v rámci mechanismu směnných kurzů ERM II a výsledné nastavení převodního koeficientu tak může hrát zásadní roli pro to, jestli občané budou vnímat přechod na euro jako úspěch, neboť mimo jiné zůstala zachována hodnota jejich peněz, nebo jako fiasko, kterým byli “oloupení“ o část svých úspor. Česká republika by se tak měla v rámci případného

⁹³ SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ A EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANCE: Zavádění eura na Slovensku. Brusel, 2009. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0178:FIN:CS:PDF>

⁹⁴ FASSMANN, Martin a Jaroslav UNGERMAN. ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ. Přínosy a náklady přistoupení ČR k eurozóně. 2018. Praha: SONDY, 2018, 71 s. Studie - analýzy - prognózy. ISBN 978-8086846-66-8. S 57.

⁹⁵ LACINA, Lubor a kolektiv. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. Brno, 2007, 295 s. S 187 – 195.

přechodu na euro snažit o nastavení a udržení takové centrální parity a následně převodního koeficientu, který nezpůsobí v občanech pocit, že přišli o své peníze.

5.3. Podnikatelé a obchodní společnosti

V souvislosti s přechodem na euro vzniknou podnikatelům nemalé náklady, které budou muset vynaložit ještě před samotným faktickým uskutečněním tohoto přechodu. Tyto náklady se budou dozajista týkat zejména úpravy informačních a účetních systémů, které bude třeba upravit tak, aby byly použitelné v přechodném období i následně v době po přijetí eura. Další náklady vzniknou s proškolením pracovníků na všech úrovních, které bude třeba seznámit s novými pravidly, změnami a novými postupy, které v souvislosti s přijetím eura nastanou v rámci fungování daného podniku. Tuto “osvětovou“ kampaň bude velmi pravděpodobně nutno provést taky v rámci dodavatelských vztahů a obchodních partnerů, což náklady na její provedení opětovně navýší. Nelze pak opomenout ani náklady na přípravu a tvorbu zcela nových propagačních materiálů, ať už v podobě katalogů, ceníků, apod. Je pravdou, že tyto uvedené náklady jsou všechny jednorázového charakteru, ale jejich objem může dosahovat poměrně značných hodnot, a to zejména pro podnikatele a menší a střední podniky, které na rozdíl od nadnárodních podniků s takovýmito procesy nemívají zkušenosti a budou tak zasaženy těmito náklady relativně více. Dále je na místě upozornit na možné riziko zvýšeného tlaku zaměstnanců a odborů na navýšení mezd. Tyto nároky mohou být způsobeny reálným zvýšením inflace, ale také mohou vyplývat z inflace vnímané, kdy nároky na zvyšování mezd nebudou opodstatněné s ohledem na skutečnou ekonomickou situaci, což by mohlo vést k snižování konkurenceschopnosti z důvodu nepřiměřeného navýšení personálních nákladů, které je třeba promítnout do cen poskytovaných produktů.⁹⁶

Dle mého názoru je také vhodné poukázat na skutečnost, že ne všechny sektory budou zasaženy stejně. Lze konstatovat, že výše uvedené náklady a rizika se ve větší či menší míře dotknou všech podniků ve všech odvětvích, avšak vedle toho bude mít vstup do Eurozóny zároveň velmi specifické dopady dle daného odvětví. Pro ilustraci bych uvedl dopady do bankovního sektoru, který vedle vynaložení nákladů na přípravu a provedení přechodu od české koruny na euro, které v jeho případě budou navíc bezpochyby navýšeny vzhledem k přímé manipulaci s penězi, čímž dojde k zvýšení nároků na proškolení zaměstnanců, úpravu systémů, bankomatů,

⁹⁶ LACINA, Lubor a kolektiv. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. Brno, 2007, 295 s. S 75 – 79.

apod., bude čelit poklesu příjmů, a to zejména příjmů souvisejících s prováděním konverzních a zajišťovacích operací mezi českou korunou a eurem, které již nebudou prováděny.⁹⁷

⁹⁷ FASSMANN, Martin a UNGERMAN, Jaroslav. ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ. Přínosy a náklady přistoupení ČR k eurozóně. 2018. Praha: SONDY, 2018, 71 s. Studie - analýzy - prognózy. S 53 – 55.

Závěr

Vstup do Eurozóny a přijetí eura Českou republikou je i v současnosti hojně diskutovaným tématem, ve kterém se nedaří najít shodu politikům, představitelům bankovního sektoru, včetně České národní banky, ani české společnosti jako celku. Vedle probírání potenciálních výhod a nevýhod vstupu České republiky do Eurozóny zůstává nejvíce problematickou otázkou okamžik, ke kterému by mělo být euro jako měna České republiky přijato. Nelze popřít, že Česká republika se k vstupu do společné hospodářské a měnové unie zavázala, avšak do současnosti nezačala podnikat žádné kroky k tomu, aby tento svůj závazek realizovala, jak vyplývá ze skutečnosti, že ani v tuto chvíli není stanoveno datum, ke kterému by k přijetí eura mělo dojít.

Je skutečností, že k okamžiku psaní této práce, nebyla ze strany České republiky splněna všechna Maastrichtská konvergenční kritéria, jejichž splněním je podmíněno umožnění vstupu uchazečského státu do Eurozóny. Česká republika v současnosti splňuje pouze jedno kritérium, a to kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Zbylá kritéria nejsou splňována buď vůbec, a nebo pouze částečně, jako je tomu u kritéria udržitelného stavu veřejných financí. Zároveň nejsou iniciovány žádné konkrétní kroky k tomu, aby docházelo k cílenému plnění těchto zbylých kritérií alespoň výhledově.

V oblasti reálné konvergence České republiky vůči Eurozóně pak česká ekonomika dosahuje v současnosti poněkud lepších výsledků, avšak jsem toho názoru, že ani naplňování kritérií Teorie optimálních měnových oblastí nedosahuje takové úrovně, která by se dala označit za uspokojivou a dostatečnou k tomu, že bude předzvěstí bezproblémového začlenění České republiky do společné měnové unie. Velice dobrých výsledků dosahuje česká ekonomika v případě kritéria otevřenosti ekonomiky, což vyplývá z jejího otevřeného a exportního nastavení a majetkového provázání s cizozemskými subjekty, které v mnoha případech pochází z členských států Eurozóny. Kritérium diverzifikace výroby je pak naplňováno spíše méně, což vyplývá z české struktury ekonomických odvětví a jejich podílu na HDP, které se dostatečně neshoduje se zeměmi Eurozóny. Nejméně však dle mého názoru je naplňováno kritérium mobility pracovní síly, kdy přestože jsou de facto veškeré formální překážky odstraněny, jsou Češi značně neochotni k stěhování se kvůli práci, a to nejenom přeshraničně, nýbrž i v rámci tuzemska. Ohledně dalších, politických, kritériích si netroufám vyřknout závěry, neboť k prozkoumání jejich naplnění by dle mého názoru bylo třeba udělat rozsáhlý průzkum, který nebyl proveden, neboť detailní prozkoumání těchto kritérií nebylo cílem této práce.

Odhad budoucího plnění Maastrichtských kritérií i vývoje reálné konvergence ve smyslu Teorie optimálních měnových oblastí je v tuto chvíli velmi složitý až téměř nemožný z důvodu již

rok a půl trvající celosvětové pandemie COVID-19, která značným způsobem zasáhla ekonomickou situaci nejenom v České republice a Eurozóně, ale na celém světě. Nutnost reagování na ni a vypořádání se s touto nepříjemnou a bezprecedentní situací je tak třeba brát v potaz i při odhadování dalšího vývoje ekonomik, které se právě ve světle této pandemie stává čím dál tím hůře proveditelným. Zároveň je třeba podotknout, že vypořádání se s touto nastalou situací je nutno přiznat prioritu před plánováním a prováděním vstupu do Eurozóny.

Na otázku posouzení přínosů, nákladů a rizik spojených se vstupem České republiky do Eurozóny a přijetím eura mi pak nezbyvá než konstatovat, že dle mého názoru v obecné rovině převažují přínosy nad náklady a riziky, avšak pouze za předpokladu, že bude proces přijetí eura a přechod na něj dobře načasován, připraven a proveden. Za tímto účelem by měla být v rámci přechodu z koruny na euro zavedena opatření, například po vzoru Slovenska, která zabrání skokovému zdražení, zároveň by měla být realizována informační kampaň, jejímž prostřednictvím dojde k předejití výskytu negativní vnímané inflace, čímž bude omezen neopodstatněný tlak na výši mezd a sníží se tím inflační očekávání, což může pomoci i v zabránění výskytu nepřiměřeně vysoké míry reálné inflace. Pokud by však přijetí eura bylo unáhlené a nedostatečně připravené, hrozí, že se pomyslné misky vah zvrátí, a naopak se naplno projeví veškeré náklady a rizika a přechod na euro bude znamenat pro Českou republiku velmi těžké období.

Jsem tedy toho názoru, že pokud budou v České republice provedeny koncepční změny, které povedou k splnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a pokud možno také k vyššímu naplnění kritérií reálné konvergence, čímž budou minimalizována hrozící rizika, představuje přijetí eura volbu, ke které by také s ohledem na náš závazek ke vstupu do Eurozóny mělo dojít. Za žádných okolností by však nemělo dojít k zbytečnému uspěchání potřebných procesů, protože tím by mohla být ohrožena potřebná minimalizace rizik.

Cílem této diplomové práce bylo představení kritérií nominální a reálné konvergence, posouzení naplňování těchto kritérií Českou republikou a představení možných dopadů, které by vstup České republiky do Eurozóny a přijetí eura mohly představovat. Považuji za vhodné upozornit, že mezi cíle nepatřilo seznámení s institucionálním fungováním Eurozóny, Evropského systému centrálních bank a Evropské banky ani představení a prozkoumání modelů přijetí eura v České republice. S ohledem na poznatky v této diplomové práci uvedené jsem toho názoru, že se mi podařilo vytyčené cíle naplnit, tedy představit Maastrichtská kritéria, jakožto kritéria nominální konvergence v rámci Eurozóny, i kritéria Teorie optimálních měnových oblastí, posuzující reálnou konvergenci, posoudit jejich splnění v případě Maastrichtských kritérií a míru

naplnění v případě kritérií reálné konvergence, a také přednést možné výhody a přínosy, které s sebou přijetí eura a začlenění se do Eurozóny může přinést, stejně jako jeho možná úskalí.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BALDWIN, Richard E. a WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8.

TOMÁŠEK, Michal, TÝČ Vladimír, MALENOVSKÝ Jiří, et al. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-807-5021-847.

DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-076-8.

KENEN, Peter B. *The Theory of Optimum Currency Areas : An Eclectic View*. MUNDELL, Robert A. a SWOBODA, Alexander K., ed. *Monetary Problems of the International Economy*. 2. University of Chicago Press, 1969, s. 41-60. ISBN 9780226550657.

DĚDEK, Oldřich. *Doba eura: úspěchy i nezdary společné evropské měny*. Praha: Linde Praha, 2014, 336 s. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-933-5.

EBELING, Richard, HAMPL Mojmír, HANKEL Wilhelm, et al., SLANÝ, Martin, ed. *Autoři CEPU o euru*. Praha, 2010. ISBN 978-80-86547-94-7.

SINN, Hans-Werner. *V pasti eura*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2016. Přeložil Karel Dyba. ISBN 978-80-7325-394-3.

ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-717-9472-4.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Rada Evropy [online]. [cit. 2021-6-16]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/> První smlouvy [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/1/prvni-smlouvy>

DĚDEK, Oldřich. Wernerův plán. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura: Historie eura [online]. 1.1.2014 [cit. 2021-6-22]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/werneruv-plan>

DĚDEK, Oldřich. Evropský měnový systém. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. 1. 2014 [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/evropsky-menovy-system>

Jednotný evropský akt. Evropský parlament [online]. [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/single-european-act>

Jednotný evropský akt [online]. [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0027&from=CS>

Kritéria konvergence. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

Measuring inflation – the Harmonised Index of Consumer Prices (HICP). European Central Bank [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/macroeconomic_and_sectoral/hicp/html/index.en.html

Kritéria konvergence. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium. Česká národní banka [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Kurzovy-mechanismus-ERM-II-a-kurzove-konvergenzni-kriterium/>

DĚDEK, Oldřich. Maastrichtská kritéria. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. 12. 2013 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria#MaKr_2

BDO ČESKÁ REPUBLIKY. Ochota lidí stěhovat se za prací klesá [online]. 30. 11. 2017 [cit. 2021-8-2]. Dostupné z: https://www.bdo.cz/getattachment/About/Tiskove-zpravy/2017_11_30_Ochota_lidi_stehovat_se_za_praci_klesa.pdf.aspx?lang=cs-CZ

Odvětvová skladba české ekonomiky. STATISTIKA&MY [online]. 2020, 21.12.2020 [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2020/12/21/odvetvova-skladba-ceske-ekonomiky>

Lending toolkit. European Stability Mechanism [online]. [cit. 2021-8-2]. Dostupné z: <https://www.esm.europa.eu/assistance/lending-toolkit>

EVROPSKÁ KOMISE. Public Opinion in the European Union. Eurobarometer [online]. Duben 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=75541>

ŠTUKOVÁ, Karolína. Euro místo koruny? Češi mění názor, příznivců evropské měny přibylo [online]. SEZNAM ZPRAVY. 4. května 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/euro-misto-koruny-cesi-meni-nazor-priznivcu-evropske-meny-pribylo-152964#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=zpravy.sznhp.box&dop_req_id=gbOd9aCGyZ-202105041019&dop_id=152964&source=hp&seq_no=3&utm_campaign=&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Euro - dotazy veřejnosti k zavedení eura v České republice [online]. [cit. 2021-8-27]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Euro-dotazy-verejnosti-k-zavedeni-eura-v-Ceske-republice>

DĚDEK, Oldřich. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Scénář přijetí eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-27]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/scenar-prijeti-eura>

DĚDEK, Oldřich. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přepočítání peněžních částek [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-27]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/prepocet-peneznich-castek>

DĚDEK, Oldřich. Makroekonomické přínosy. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/makroekonomicke-prinosy>

Monetary policy. European Central Bank [online]. [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.en.html>

DĚDEK, Oldřich. Výhody pro spotřebitele. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/vyhody-pro-spotrebitele>

Svaz průmyslu by chtěl přijmout euro, současná vláda s ním nepočítá [online]. ČESKÁ TELEVIZE. 10. prosince 2019 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3001160-svaz-prumyslu-chtel-prijmout-euro-soucasna-vlada-s-nim-nepocita>

ŠTÍPEK, Vladimír. 20leté narozeniny evropské měny: Česká ekonomika Euro používá a potřebuje [online]. SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY ČESKÉ REPUBLIKY. 28. ledna 2019 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://www.spcr.cz/aktivity/z-hospodarske-politiky/12549-20lete-narozeniny-evropske-meny-ceska-ekonomika-euro-pouziva-a-potrebuje>

DĚDEK, Oldřich. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přínosy a náklady eura pro podnikatele [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-28]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/podnikatele/prinosy-a-naklady-eura-pro-podnikatele-1988>

DĚDEK, Oldřich. Náklady a rizika. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. 1. prosince 2013 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/naklady-a-rizika>

FIŠEROVÁ, Markéta. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Zisk ČNB za rok 2020 pomůže snížit kumulovanou ztrátu z minulých let [online]. 18. března 2021 [cit. 2021-8-26]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Zisk-CNB-za-rok-2020-pomuze-snizit-kumulovanou-ztratu-z-minulych-let/>

3. Seznam použitých právních předpisů

Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES.

Jednotný evropský akt.

Smlouva o Evropské unii.

Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii

Smlouva o fungování Evropské unie.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam ostatních zdrojů

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva ECB, červen 2020 [online]. 2020 [cit. 2021-5-28]. ISBN 978-92-899-4322-2. ISSN 1725-9592. Dostupné z: doi:10.2866/218144

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online]. 2020 [cit. 2021-5-28]. ISSN 2336-5110. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/strategicke_dokumenty/maastricht_vyhodnoceni_2020.pdf

MUNDELL, Robert A. A Theory of Optimum Currency Areas. The American Economic Review. 1961, 51(4), 657-665. Dostupné také z: https://www.jstor.org/stable/1812792?origin=JSTOR-pdf&seq=1#metadata_info_tab_contents

MCKINNON, Ronald I. Optimum Currency Areas. The American Economic Review. 1963, 53(4), 717-725. Dostupné také z: https://www.jstor.org/stable/1811021?seq=1#metadata_info_tab_contents

Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou 2020 [online]. [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/strategicke_dokumenty/analyzy_sladenosti_2020.pdf

LACINA, Lubor a kolektiv. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. Brno, 2007, 295 s. Dostupné také z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/850-studie_vlivu_zavedeni_eura_v_cr_na_ekonomiku.pdf

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ A EVROPSKÉ

CENTRÁLNÍ BANCE: Zavádění eura na Slovensku. Brusel, 2009. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0178:FIN:CS:PDF>

FASSMANN, Martin a Jaroslav UNGERMAN. ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ. Přínosy a náklady přistoupení ČR k eurozóně. 2018. Praha: SONDY, 2018, 71 s. Studie - analýzy - prognózy. ISBN 978-8086846-66-8.

Eurozóna, euro a Česká republika: mezinárodní konference konaná dne 3. března 2014 : 1. panel "Zkušenosti se zavedením eura v sousedních zemích", 2. panel "Kdy zavedeme euro v ČR?". Dráčov: Fontes Rerum, 2014. Sborník textů (Fontes Rerum). ISBN 978-80-86958-38-5.

Euro a Česká republika - výhody a úskalí společné měny

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá možnými výhodami, riziky a náklady, které může pro Českou republiku představovat vstup do eurozóny a přijetí společné měny – eura. Cílem této práce je seznámení s historií vývoje ekonomické a hospodářské integrace Evropy od konce druhé světové války do současnosti, představení kritérií používaných k určení dosaženého stupně nominální a reálné konvergence státem, zhodnocení dosaženého stupně obou těchto konvergenčí Českou republikou ve vztahu k eurozóně jako celku a představení možných výhod, rizik a nákladů, které s sebou vstup do eurozóny a přijetí eura může přinést. K dosažení stanoveného cíle bylo využito metody analýzy, syntézy, komparace a deskripce.

Diplomová práce je dělena do pěti hlavních kapitol. První kapitola poskytuje exkurz do historie ekonomické a hospodářské integrace v Evropě od konce druhé světové války, počínaje založením Rady Evropy až po přijetí Maastrichtské smlouvy, vznik samotné hospodářské a měnové unie – eurozóny a zavedení eura v členských státech této unie. Kapitola druhá představuje kritéria nominální konvergence, jak byla stanovena Maastrichtskou smlouvou, a dále seznamuje s jejich aktuálním plněním ze strany České republiky. Třetí kapitola pojednává o kritériích reálné konvergence zformulovaných v rámci Teorie optimálních měnových oblastí. Nejprve jsou v této kapitole kritéria reálné konvergence představena a následně je posouzeno jejich naplňování Českou republikou ve vztahu k eurozóně. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na možné pozitivní dopady přijetí eura Českou republikou, a to dle jednotlivých skupin společnosti v České republice, které tyto dopady budou přímo pociťovat. V páté kapitole jsou uvedeny možná rizika a náklady, které mohou s přijetím eura vzniknout, přičemž tato rizika a náklady jsou opětovně rozděleny podle skupin společnosti, na které budou přímo dopadat. Dále jsou v této kapitole představeny návrhy řešení, jak vzniku některých rizik a nákladů předejít nebo je co nejvíce minimalizovat.

Klíčová slova: Česká republika, eurozóna, euro

Euro and the Czech Republic - the benefits and pitfalls of the euro currency

Abstract

The thesis focuses on possible benefits, hazards and costs which could rise up from the entrance of Czech Republic to the Euro Zone and implementation of euro currency. The aims of the thesis are as follows:

- to acquaint the reader with the history of the monetary and economical integration in the Europe after the second world war to the present time;
- present the criteria of the nominal and real convergence used to determinate the level of convergence between states, assess the level of convergence reached by the Czech Republic in relation to the Euro Zone; and
- present the possible benefits hazards and costs of the introduction of the euro.

To achieve the abovementioned aims, the method of analysis, synthesis, comparison and description was used.

The content of the thesis is divided to five major chapters. The first chapter contains the history of the monetary and economic integration in Europe after the second world war starting with the establishment of the Council of Europe up to the acceptance of the Maastricht Treaty, establishment of the monetary and economic union – the Euro Zone and introduction of the euro in its member states. The second chapter introduces the nominal convergence criteria defined by the Maastricht Treaty and assesses the current fulfilment of these criteria by the Czech Republic. The third chapter presents the real convergence criteria formulated by the Theory of the optimal currency areas. First, it predominantly presents the individual criteria and consequently it assesses the level of fulfilment of these criteria by the Czech Republic in relation to the Euro Zone. The fourth chapter highlights the possible positive impacts of an implementation of the Euro in Czech Republic. These ones are sorted according to the specific groups of society in Czech Republic they might affect. The fifth chapter deals with the possible hazards and/or costs of the introduction of the euro. These possible negative impacts of the introduction of the euro in Czech Republic are then sorted again according to the specific group of society that might be affected by them. This chapter also proposes some precautions aimed to prevent and/or minimize the hazards and costs of the introduction of the euro.

Keywords: Czech Republic, Euro Zone, euro